

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1884. Andra Kammaren. N:o 48.

Tisdagen den 6 Maj.

Kl. 7 e. m.

Fortsattes det på förmiddagen började sammanträdet.

§ 1.

Füredrogos, hvart efter annat, och biföllos Banko-Utskottets nedannämnda memorial och utlåtande:

N:o 13, i anledning af väckta motioner om inrättande af ytterligare afdelningskontor af Riksbanken,

N:o 14, i fråga om ändringar och tillägg i gällande aflöningsstat för Riksbanken,

N:o 15, i fråga om understöd från Riksbanken åt aflidne Ombudsmannen vid Riksbankens afdelningskontor i Göteborg C. F. Jacobssons enka Maria Jacobsson, och

N:o 16, i fråga om tryckning af en utaf f. d. Riksantikvariern B. E. Hildebrand författad katalog öfver Riksbankens samling af svenskt mynt.

§ 2.

Härefter företogs till behandling Lag-Utskottets utlåtande N:o 52, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till Lag om upphäfvande af strafflagens stadganden angående fängelsestraff vid vatten och bröd jemte dermed sammanhang egande författningar.

*Angående
upphäfvande
af fängelse-
straff vid
vatten och
bröd.*

I detta utlåtande hemställde Utskottet, att Riksdagen måtte för sin del antaga de af Kongl. Maj:t i berörda proposition framlagda förslag till

1) Lag om upphäfvande af strafflagens stadganden angående fängelsestraff vid vatten och bröd;

Angående
uppläsande
af fängelse-
straff vid
vatten och
bröd.

2) Lag om ändring i 13 § strafflagen för krigsmakten den 7 Oktober 1881; samt

3) Förordning angående ändring i bestämmelserna om verkställande af fängelsestraff, hvartill böter förvandlats.

(Forts.)

Efter uppläsande af denna Utskottets hemställan anförde:

Herr Schenström: Emot vatten- och brödstraffets borttagande, på sätt i föreliggande betänkande föreslås, kan jag icke underlåta att värdsamt framställa några betänkligheter, öfvertygad, som jag är, att det skulle medföra högst betydligt större kostnader för statsverket, än man för närvarande beräknat, på samma gång som det icke skulle uppfylla sitt ändamål att motverka ökandet af brottens antal eller minska den olycksbringande fyllerilasten, som likväl är orsaken till en stor del af alla i vårt land föröfvade gröfre brott. Det kan icke förnekas, att denna fråga tid efter annan upparbetats till en humanitetsfråga. Lagstiftaren har också tid efter annan i så måtto gått önskingarne till mötes, att högsta tiden för vatten- och brödstraffet nedsatts från tjuguatta till tjugu dagar, samt derigenom att brödet förändrades från osaltadt till saltadt och att fången numera dagligen består två marker saltad god limpa, under det han undergår straffet. Jag har, så vidt det varit mig möjligt, sökt skaffa mig kännedom, huru vida någon lidit men till helsan af straffets undergående, sedan dessa förändringar vidtagits, men jag har icke hört någon enda, som undergått vatten och brödstraff, uppgifva att han deraf blifvit det ringste lidande. Vatten- och brödstraffet är icke heller borttaget i våra grannländer. I Danmarks almindelig borgerlig Straffelov af den 10 Februari 1866 förekomma två arter af frihetsstraff: fängelse och straffarbete, hvardera med sina underarter. Fängelsestraffet är af fyra slag: fängelse vid vatten och bröd, fängelse med vanlig fängkost, enkelt fängelse och straffängelse. Enligt norska lagen af den 3 Juni 1874 är fängelsestraffet af tre slag: arrest från 32 till 240 dagar, fängelse med vanlig fängkost från 16 till 120 dagar och fängelse vid vatten och bröd från 4 till 30 dagar. Då straff användes såsom förvandlingsstraff, äro minimitiderna hälften så långa. Skilnaden mellan dessa arter af fängelsestraff beror hufvudsakligen på den kost, man består fången. Den finska rättens frihetsstraff äro, enligt kejsrerliga förordningen den 26 November 1866, af tre slag: tukthusstraff, fängelse vid vatten och bröd samt fängelse.

Äfven lagkomitén har i sitt »förslag till allmän kriminallag, straffbalken, första delen», 2 kapitlet 19 paragrafen upptagit »fängelsestraffet att användas på ett af följande sätt: 1) såsom enkelt fängelse, 2) såsom ensligt fängelse, eller 3) såsom fängelse vid vatten och bröd»; och i 6 kapitlet 5 paragrafen af samma förslag heter det: »då fängelsestraff skall ådömas, äge domstolen bestämma, å hvilket af de i 2 kap. 19 § nämnda sätt straffet skall användas, och göre der- vid afseende å förbrytarens ålder, kroppsbeskaffenhet och yrke, så ock öfriga omständigheter.»

För min ringa del skulle jag icke vara bekymrad eller rädd för

att tillämpa den nu föreslagna lagen, så vidt den angår den svenska arbetaren, ty han har under de senare åren höjt sig i sedligt hänseende till den grad, att man icke har något att beträffande honom befara; men deremot hafva vi tusentals kringstrykande lättingar i vårt land, som störa gatufriden i städerna och hemmets frid på landet, och vidare finnas i städerna dessa olyckliga hamnbusar, som oroa folk, och för denna befolkning tror jag icke att den straffbestämmelse, som satts i stället för vatten- och brödstraffet, är af någon betydelse, då fängelsetiden är allt för kort, och den kost, som består, utmärkt god. En cellfånge får enligt den fastställda utspisningsstaten af den 9 November 1861 dagligen en mark trettifem ort mjukt rågbröd af utmärkt beskaffenhet jemte tre ort smör samt till middag: tre gånger i veckan kött, färskt eller saltadt, af fyrtio orts vigt hvarje gång jemte femtio ort ärter eller trettifem kubiktum potatis eller motsvarande grönsaker, två gånger i veckan fem ort fläsk jemte trettio ort sill och trettiofem kubiktum potatis hvarje gång och två gånger i veckan tio ort fläsk med femtio ort ärter hvarje gång, hvartill komma vissa kvantiteter rågmjöl, korngryn och kornmjöl dagligen till gröt m. m.

Jag tror verkligen, att detta är både mycket mat och god mat, och fången lär nog sörja för, att han också får den i rätt tid. Visst är, att jordarbetaren på landet icke på långt när har så god och riklig föda, och det är därför också både möjligt och antagligt, att en sådan fångkost snarare skall locka till brott än afskräcka derifrån. Herrarne hafva sig bekant hvad Högsta Domstolen nu senast anfört i denna fråga, men 1880, då ett likartadt förslag var före, yttrade ett justitieråd, som nu senast ej öfvervar förslaget's pröfning inom Högsta Domstolen, några ord, som icke torde vara så allmänt bekanta, men hvilka det är ganska viktigt att känna vid bedömandet af denna fråga. Denne ledamot yttrade bland annat: »Af chefens för Justitiedepartementets embetsberättelse för år 1877 kan inhemtas, att till böter för förbrytelser emot ordningsstadgar och ekonomiska författningar hade här i riket blifvit sakfälde 23,060 personer och för fylleri ej mindre än 22,126 män och kvinnor. Och med all säkerhet kan antagas, att hela antalet af dem, som, på grund af domstols eller annan myndighets beslut, årligen fällas till böter eller viten, uppgår i hela riket i rundt tal till 50,000. Något mer än $\frac{2}{5}$ -delar af detta antal synes, under vanliga förhållanden, betala de ådömda böterna. Att en så ansenlig procent af de bötfälde erlägger bötesbeloppen, bestyrkes af Fångvårdsstyrelsens senaste embetsberättelse, hvaraf kan inhemtas, att år 1878, fastän antalet af verkställda vatten- och brödbestrafningar betydligt öfversteg antalet under föregående år, allena 9,588 personer underginge fängelse vid vatten och bröd, deraf under blott *tre dagar* mer än halfva antalet eller 5,413». Vidare säger han att »hvad som härvid är förtjent af synnerlig uppmärksamhet är det förhållande, att det ojemförligt största antalet af dem, som undergått vatten- och brödstraff under 3 eller 4 dagar, utgöres af personer sakfälde allenast för *fylleri*. Upplysande är i detta afseende förhållandet vid Stockholms stads fängelse under år 1879, hvarest, enligt den derstädes förda straffjournalen, 3,474 personer

*Angående
upphäfvande
af fängelse-
straff vid
vatten och
bröd.*

(Forts.)

Angående upphäfvande af fängelsestraff vid vatten och bröd. undergått fängelse vid vatten och bröd uteslutande för fylleri. Den frågan framställer sig derföre sjelfmant: om under närvarande förhållanden omkring 50,000 personer årligen i hela riket fällas till böter eller viten, och af dessa 50,000 personer något mer än $\frac{4}{5}$ -delar erlægga böterna och sålunda undgå fängelse vid vatten och bröd, (Forts.)

måne det är sannolikt, om enkelt fängelse, enligt den lindriga dagsberäkning, som det remitterade förslaget innehåller, skulle sättas i stället för vatten- och brödstraffet, att *lika många* eller ens halfparten skulle bemöda sig att anskaffa medel att betala ådömda bötes- eller vitesbelopp?»

Jag skall icke trötta herrarne med att uppläsa mera än jag redan anfört, dock kan jag ej undgå tillägga att denna ledamot af Högsta Domstolen påyrkat att lägsta fängelsestraff vid förvandling af böter skulle bestämmas till 7 dagar. Jag antager såsom visst, att, om denna lag blir beslutad, så skall följderna blifva, att en mängd bötfälda personer alldeles icke skall bemöda sig att betala dem ådömda böter, utan villigt underkasta sig att inträda i fängelse. Ett straff af tre dagars fängelse, låt vara med litet arbete med tändstickor eller något dylikt, samt med förbud för fången att skaffa sig bättre föda än den rikliga och goda, som i fängelserna består, är nemligen så mildt, att det icke på ringaste sätt kan verka hvarken *afskräckande* eller lända till *förbättring*, hvilka båda ändamål dock utgöra grunderna för alla straffbestämmelser.

Jag skulle gerna vilja biträda denna lag, om det tillkomme mig att göra ett appendix dertill, hvarigenom man kunde afskräcka folk från brott och hvarigenom vatten- och brödstraffet icke komme att så mycket tillämpas. Detta skulle bestå deri, att den vatten- och brödstraffstariff vi nu hafva bibehölles med nedsättning till hälften, eller till högst 10 dagar, samt att domstolen blefve berättigad, att, då den funne brottslingen vara af sådan beskaffenhet, besluta, att de ådömda böterna skola vid bristande tillgång till deras gäldande af-tjenas med vatten- och brödstraff. Detta skulle utgöra ett undantag från den lag, som nu föreslås, och jag är öfvvertygad att, om detta straffhot funnes i lagen, så skulle fruktan för straffet verka derhän att brotten icke blefve så allmänna, hvarigenom äfven fångantalet icke komme att blifva så stort, som det nu otvifvelaktigt måste blifva.

Då, i följd af hvad jag sålunda yttrat, det är min bestämda öfvvertygelse, att denna lag, sådan den nu föreslås, skall betänkligt öka brotten mot person samt vålla att fångelset alls icke *afskys* — hvaraf ock otvifvelaktigt skola följa dryga kostnader för statsverket — måste jag yrka afslag å förslaget.

Herr Arwidsson: Jag har icke något yrkande att framställa, och det torde derföre synas öfverflödigt, att jag yttrar mig i frågan; men då jag, i afseende å så väl en del principer, hvarå förslaget är fotadt, som ock sättet för dessas tillämpning, icke kan undgå att hysa åtskilliga betänkligheter, anser jag mig pligtig att ock gifva dessa betänkligheter till känna. Jag vill dock till en början förklara, att jag icke är någon principiell motståndare till förslaget om vatten- och bröd-

straffets afskaffande. Om, såsom det påstås, och jag äfven vill tro, allmänna tänkesättet i landet är böjdt för en sådan förändring i detta afseende, att denna straffart ur vår lag uteslutes, bör det vara lagstiftarens skyldighet att med uppmärksammande af ett sådant tänkesätts fordringar rätta lagen derefter. Hvad som deremot hos mig uppväcker betänkligheter är fruktan för, att det nya förslaget innebär ett svårt afsteg från den konsekvens, som i all lagstiftning bör vara rådande. För detta påstående vill jag äfven söka gifva skäl.

Vår nu gällande strafflag innehåller, i andra kapitlet, under rubrik »Om straff, som efter denna lag ädömas må», bestämmelser rörande de allmänna straffarterna, hvilka äro: dödsstraff, straffarbete, fängelse samt böter. Enligt samma kapitel skola dessa straffarter, i förhållande till hvarandra, anses svårare eller lindrigare, i den ordning, som de här blifvit nämnda. Föreskrifter äro derjemte meddelade, huru under vissa förhållanden en lindrigare straffart bör utbytas mot en svårare. Bötesstraffet är således det lindrigaste straffet, och dernäst står fängelsestraffet. För förvandling af bötesstraff, då böterna icke kunna utgå, hvilken förvandling nu sker till vatten och bröd, har i den Kongl. propositionen blifvit föreslaget, att den bötfälde, som icke förmär gälda böterna, skall i stället aftjena dem med fängelse, skärpt på det sätt, att den, som undergår dylikt fängelsestraff, icke får, såsom andra fängelsefångar, skaffa sig bättre kost än i häktet bestås och dessutom åläggas arbetstvång.

Som bekant, har dock den, som blifvit dömd till den närmast svårare straffarten än böter eller till fängelse, enligt Kongl. förordningen, angående straffarbete och fängelsestraffs verkställande i enrum den 21 December 1857, rätt att förskaffa sig bättre kost, än som vid straffinrättningen bestås och har icke någon arbetsskyldighet. Följden blir alltså att den, som är dömd till ett lindrigare straff eller böter, men icke kan erlægga dessa, och därför skall undergå förvandlingsstraff, får straffet skärpt i förhållande till den, som omedelbart blifvit dömd till fängelsestraff. En sådan lagstiftning tror jag näppeligen vara fullt konsekvent. Väl känner jag skälen till detta Herr Justitieministerns förslag, hvilka finnas uppgifna i motiveringen till detsamma, nemligen att utan en sådan skärpning tiden för det föreslagna förvandlingsstraffet eljest skulle blifva för kort, och att mot möjligheten att bestämma ett till tiden längre straff förefinnes det hinder, att antagligen utrymmet i fängelserna för närvarande icke skulle förslå och fångutspisningskostnaden derjemte ökas. Under medgifvande af det befogade i dessa erinringar vill det dock förefalla mig, som det skulle vara bättre att någon tid uppskjuta med ifrågavarande lagförändring, intill dess man åtminstone hunnit bereda tillräckligt utrymme i fängelserna; och i hvarje fall, äfven om man anser att reformen nu är af trängande behof påkallad, så att densamma omedelbart bör genomföras, hade, enligt mitt förmenande, en konsekvent lagstiftning fordrat, att man samtidigt gjort en förändring i lagen om straffarbete och fängelsestraffs verkställande, antingen så, att skärpta bestämmelser införts för dem, som skola undergå fängelsestraff, eller så, att den nödtvungna arbetsskyldigheten för den, som under nuvarande förhållanden är en vatten- och brödfånge, alldeles bortfallit och fängelse-

*Angående
upphäfvande
af fängelse-
straff vid
vatten och
bröd.*

(Forts.)

*Angående
upphäfvande
af fängelse-
straff vid
vatten och
bröd.*

(Forts.)

tiden i stället ökats. Ser man tillika på den tariff, som här är uppställd för förvandlingsstraffen, så synes den verkligen vara ganska låg. Den motsvarar nemligen i det allra närmaste hvad som nu är stadgad i fråga om förvandling af böter till vatten- och brödstraff, och hela skärpningen ligger i vägran af bättre kost och i arbetstvång. Men det är att befara, att just de fleste af desse olycklige, som råka ut för dessa straff, icke ega några tillgångar att skaffa sig fördelen af ett bättre kosthåll. Stadgandet derom skulle således blifva alldeles illusoriskt. Den tid åter, hvarunder ifrågavarande brottslingar skola hållas i fängelse, synes mig, efter hvad jag nyss nämnde, vara alldeles för kort för att kunna verka afskräckande. Jag befarar ock, i likhet med hvad som vid granskningen af förslaget inom Högsta Domstolen blifvit derstädes anmärkt, och äfven af den föregående talaren erinradt, att antalet af dem, som hädanefter skola finnas villige att, äfven då förmåga hos dem finnes att erlægga ådömda böter, sådant fullgöra, skall betydligt minska, och följderna deraf skall åter blifva, att utrymmet i fängelserna, som redan nu är knappt beräknadt, derefter ännu mindre kommer att vara tillräckligt. Under sådana förhållanden finner jag det vara mera välbetänkt, antingen att uppskjuta ifrågavarande reforms genomförande, till dess utrymmet blir bättre, eller ock att nu genast öka tiden för fängelsestraffet, på det att detta måtte blifva i någon mån mera verksamt. I denna riksdagens sena timme, då kanske icke mer än en vecka deraf återstår, komme man sannolikt dock icke att vinna något genom att återremittera förslaget till förnyad behandling af Lag-Utskottet, så mycket mindre som Första Kammaren redan bifallit detsamma. Då denna utväg således icke återstår, vill jag sluta mitt anförande med samma yttrande, hvarmed jag började, eller att jag af omständigheternas tvång icke har något yrkande att framställa, ehuru jag icke kunnat undgå att uttala de allvarliga betänkligheter jag hyser mot förslagets antagande i dess nuvarande skick.

Herr Statsrådet von Steyern: Att vatten- och brödstraffet bör afskaffas, och att detta bör ske så snart som möjligt, har Riksdagen redan uttalat såsom sin mening i den skrifvelse i ämnet, som förlidet är till Kongl. Maj:t afläts. Denna fråga torde således från Riksdagens sida få anses afgjord. Ehuru en talare här uppträdt och förklarar såsom önskvärdt, att vatten- och brödstraffet bibehölles, lyser jag dock den säkra förtröstan, att Kammaren i denna fråga ej skall vika ifrån sin en gång intagna ståndpunkt.

Deremot kan jag väl förstå, att meningarne kunna vara delade om, hvilket straff bör sättas i stället för vatten- och brödstraffet. Alla torde dock vara ense derom, att det nya straffet bör vara lika verksamt som det gamla att framtinga erläggandet af böter, så att icke ett väsentligen större antal bötfälde än hittills föredrager att aftjena dem i fängelse. Man måste vara öfverens derom redan föreföre, att under andra förhållanden skulle erfordras en så stor tillökning i fängelseutrymme, att lagändringen måste uppskjutas till en oviss framtid. Kongl. Maj:t har trots sig finna ett sådant straff i fängelse med arbete från 3 till 60 dagar.

Herr Arwidsson har häremot gjort den anmärkning, att sjelfva straffarten är för sträng. Det vore inkonsekvent att låta det lägsta straffet, böter, vid förvandling öfvergå ej till det närmast högre, enkelt fängelse, utan till ett ännu strängare, fängelse med arbete. Denna invändning är ej ens teoretiskt taget så ofelbar, som den vid första påseendet kan synas. Man bör nemligen skilja mellan straff och straffart. Man kan mycket väl tillämpa en strängare straffart på ett sådant sätt och under en så kort tid, att straffet i det speciela fallet ändock blir lindrigare, än om man använt den mildare straffarten under en längre tid. Straffarbete är en strängare straffart än fängelse, men deraf följer ej, att icke 2 dagars straffarbete kan vara ett lindrigare straff än 20—30 dagars fängelse. Om man därför förvandlar åtminstone de lägre bötesbeloppen till fängelse med arbete under så kort antal dagar, att straffet blir lindrigare, än om det varit enkelt fängelse under den kortaste tid, detta straff får omedelbart ådömas, eller 30 dagar, så har man enligt min tanke icke begått någon inkonsekvens. Ett sådant förfarande är dessutom påkalladt af praktiska skäl. Enkelt fängelse är nemligen i jämförelse med vatten- och brödstraffet så lindrigt, att man måste gifva det förra straffet en ganska lång utsträckning i tiden, derest det skall hafva samma verkan som det senare. Men en sådan anordning medför icke blott den olägenhet, som Herr Arwidsson påpekat, eller att utrymmet i fångelserna blefve för litet, utan äfven den, att straffet blefve allt för tungt för den, som behöfde med dagligt arbete bidraga till de sinas underhåll. Det är just i dennes intresse man valt det kortare, men verksammare straffet. För den, som är van vid ett regelbundet och ordentligt lefnadssätt, men som i saknad af tillgångar måste undergå förvandlingsstraff, är tvångsarbete, sådant det verkställas i våra fångelser, visserligen tungt, men innebär icke något nedsättande eller vanhedrande. Jag är öfvertygad, att han underkastar sig detsamma hellre än en förlängning i strafftiden, emedan detta skulle i ännu högre grad försvåra strafflidandet både för honom sjelf och hans familj.

Herr Arwidsson har ansett en inkonsekvens ligga äfven deri, att den, som undergår förvandlingsstraff i stället för böter, icke skulle ega att skaffa sig bättre kost, än som i fångelset vanligen består, under det att sådan frihet medgifves den, som omedelbart blifvit dömd att undergå enkelt fängelse. Jag tror dock att denna inkonsekvens lätt kan försvaras. Det finnes ett alldeles särskildt skäl att förbjuda den, som undergår förvandlingsstraff, att förbättra sin kost. Han kan icke göra det utan penningar, men han sitter i fängelse just därför, att han icke kan eller vill skaffa penningar till betalande af de böter, hvartill han blifvit dömd. Det bör då icke tillåtas honom att till sin egen bekvämlighet använda de tillgångar, han möjligen kan förskaffa sig. Detta skäl kan ej åberopas i det fall, då fängelse åläggas omedelbart. Men deremot finnes det goda skäl att bibehålla den skilnad, som nu eger rum mellan de två i vårt straffsystem ingående arter af frihetsstraff, straffarbete och fängelse, så att icke genom det senares skärpning vare sig i afseende på kosten eller annorledes fångelset i stränghet allt för mycket närmar sig till straffarbete.

*Angående
upphäfvande
af fängelse-
straff vid
vatten och
bröd.*

(Forts.)

Angående
upphäfvande
af fängelse-
straff vid
vatten och
bröd.

(Forts.)

Skilnaden är nu den, att vid enkelt fängelse strafflidandet hufvudsakligen består i frihetens förlust och afstängningen inom cellen. Men i öfrigt kan fången sköta sig ungefär såsom om han vore på fri fot, naturligtvis med iakttagande deraf att ordningen inom fängelset ej störes. Han får begagna egna kläder och förbättra sin kost; han kan arbeta om och när han vill, skriva bref samt mottaga besök af personer utom fängelset. Straffarbetet deremot karakteriseras genom den jemlikhet mellan fångarne man der söker genomföra. Alla äro tvungna att använda fängkläder, nöja sig med den kost, som i fängelset består, och verkställa det arbete, som förelägges dem. De få ej heller i allmänhet meddela sig med personer utom fängelset. Denna skilnad är nödvändigt att bibehålla. Den skulle i en väsentlig punkt utplånas, om fängelsefången i afseende på kosten ställdes lika med straffången.

Detta i fråga om straffarten. Herr Arwidsson har äfven rigtat sina anmärkningar mot den föreslagna förvandlingstariffen, som han anser vara för låg. Jag erinrar till en början, att det ej lär vara någon möjlighet att komma till en absolut riktig tariff, som icke i något hänseende lemnar rum för anmärkning. Såsom utgångspunkt för bedömande af den nu föreslagna erbjuder sig helt naturligt den, som redan nu gäller för vissa fall. Såsom bekant, tillåter strafflagen den, som är sjuk eller minderårig, att få vatten- och brödstraff förvandladt till fängelse under tre gånger så lång tid. Detta är således den uppfattning af rätta förhållandet mellan de två straffen, som i nu varande lagstiftning gjort sig gällande. En mycket berättigad anmärkning har emellertid gjorts mot denna förvandlingsgrund, nemligen att den lägsta fängelsetiden är för lång. Nio dagars fängelse motsvarar 3 dagars fängelse vid vatten och bröd eller ett bötesbelopp af högst 15 kronor. Till 9 dagars fängelse förvandlas således icke blott det lägsta bötesbelopp enligt strafflagen, 5 kronor, utan äfven de ännu ringare böter, 1—2 kronor, som utgå efter Rättegångsbalken. Detta är en alldeles onödig stränghet. Den föreslagna förvandlingstariffen låter därför de 3 dagarnes fängelse vid vatten- och bröd ersättas med fängelse med arbete under 3 till 5 dagar, allt efter bötesbeloppets storlek, så att 5 kronors böter och derunder motsvaras af 3 dagars fängelse, 6—10 kronor af 4 dagars fängelse samt böter öfver 10 kronor af 5 dagars fängelse med arbete.

Frågan är då: är 3 dagars fängelse med arbete för litet för 5 kronors böter? Äfven om man ser bort från det rent moraliska elementet, om man ej fäster något afseende vid det strafflidande, som ligger i frihetens förlust, utan endast fattar saken såsom en fråga om dagsverken och ersättning därför — en synpunkt, som jag för min del icke anser vara den rätta — kan man dock icke komma till annan slutsats än den att 3 dagars fängelse är det högsta, hvartill 5 kronors böter böra förvandlas. Det motsvarar en dagspenning af 1 krona 67 öre, som torde närma sig den vanliga i städerna. Måhända är den mindre på landet, men der får man också till den tid, som undandrages arbetet, räkna icke blott de 3 fängelsedagarne, utan äfven tiden för transporten till och från fängelset. Fördelas de 5 kronorna på hela denna tid, blir dagspenningen kanske knappt 1

krona. Lägges dertill att den bötfälde, under det han undergår förvandlingsstraffet, icke kan bidraga till sin familjs underhåll, tror jag man får medgifva, att man icke kan komma till högre fängelsestid än 3 dagar för 5 kronors böter. På detta sätt har man fått tariffens minimum bestämdt. Maximum har bibehållits, såsom det nu är, vid 60 dagar, emedan någon anmärkning af vigt emot denna tidsbestämning icke mig veterligen förekommit. Anmärkningen att tariffen är för låg saknar således efter mitt förmenande tillräcklig grund.

Herr Schenström fäste sig hufvudsakligen dervid, att det nya straffet icke skulle bli lika verksamt som det nuvarande att framlocka erläggande af böter. Naturligtvis är detta under nuvarande förhållanden med afseende å utrymmet i fängelserna en ganska viktig synpunkt. Af någon egentlig praktisk betydelse är frågan dock endast med afseende å de lägsta bötesbeloppen, från 5 till 20 kronor. Af omkring 10,000 personer, som här i landet årligen aftjena sina böter i fängelse, hafva nemligen öfver 7,000, således mera än två tredjedelar, icke blifvit dömda till högre böter än från 5 till 20 kronor. Dessa böter motsvaras af 3 till 4 dagars fängelse vid vatten och bröd eller af 3 till 5 dagars fängelse med arbete efter den föreslagna tariffen. Äro då 3 till 4 dagars fängelse vid vatten och bröd mera afskräckande än 3 till 5 dagars fängelse med arbete? Jag tror det icke. Fängelse vid vatten och bröd under så kort tid som högst 4 dagar utöfvar icke något menligt inflytande på helsan, och icke heller i öfrigt torde utbytet af vatten och bröd mot vanlig fångkost under så kort tid medföra någon väsentlig förändring i straffets karakter. För den arbetsamme och ordentlige består det afskräckande i sjelfva häktungsåtgärden och frihetens förlust, och detta följer lika väl med det nya straffet som med det gamla. På dagdrifvaren och lättingen åter bör man kunna hoppas att arbetstvånget, med allvar handhafdt, skall verka minst sagdt lika afskräckande som den dåliga kosten.

När man anställer en jemförelse mellan nu gällande förvandlingsstraff och det föreslagna, bör man för öfrigt ej förbise den omständighet, att den vatten- och brödtariff, som i vår strafflag stadgas, antagligen är strängare, än behöfvat kräfver. Det är ganska sannolikt, att man skulle kunna uppnå samma resultat med en lägre tariff, och att, jemförd med en sådan lägre, men dock tillfyllestgörande tariff, den nu föreslagna skulle, äfven för den mera tvexsamme, synas fullt tillräcklig. En blick på den norska strafflagen ger stöd åt ett dylikt antagande. Denna förvandlar, såsom redan Herr Schenström upplyst, fortfarande böter till fängelse vid vatten och bröd under en tid af minst 2 och högst 30 dagar. Efter den 5:te och 10:de dagen lemnas en dags mellanrum, då fången åtnjuter vanlig fångkost, efter den 15:de och 20:de dagen 2 dagars mellanrum, och efter den 25:te dagen 3 dagars mellanrum. Straffet verkställles sålunda der på ett mycket lindrigare sätt än hos oss. Om man nu jemför den norska tariffen med den här föreslagna, finner man att emot 8 kronors böter svara enligt den förra 2 dagars fängelse vid vatten och bröd och enligt den senare 4 dagars fängelse med arbete. Det är således en fördubbling af strafftiden. Detta förhållande bör anses ganska tillfredsställande. Då man i allmänhet anser förvandlingen

*Angående
upphäfvande
af fängelse-
straff vid
vatten och
bröd.*

(Forts.)

Angående
upphäfvande
af fängelse-
straff vid
vatten och
bröd.

(Forts.)

af fängelse vid vatten och bröd till enkelt fängelse under tre gånger så lång tid vara för sträng, kan man ej gerna komma längre än till en fördubbling af straffdagarnes antal, i synnerhet när man betänker att det är fråga om fängelse med arbete, ej om enkelt fängelse. Äfven i det följande utvisar den föreslagna tariffen i det närmaste dubbla antalet dagar mot den norska. 3 dagars fängelse vid vatten och bröd enligt norska tariffen skulle motsvaras af 5 dagars fängelse med arbete, 4 mot 7, 5 mot 9, 6 mot 11 o. s. v. Naturligtvis beror värdet af en sådan jemförelse derpå, att den norska tariffen visat sig lika verksam som den nuvarande svenska att framtvunga erläggande af böter. Så har den gjort. I Sverige pläga i allmänhet en femtedel af de till böter dömda, eller omkring 10,000 personer, undergå förvandlingsstraff. Enahanda var förhållandet i Norge under de tre år, 1879—1881, för hvilka uppgifter blifvit mig meddelade. Af 25,000 bötfälda undergingo omkring 5,000 årligen förvandlingsstraff. De förhållanden, under hvilka de fattigare samhällsklasserna lefva i Norge, torde icke vara så synnerligen afvikande från motsvarande här i Sverige, att man ej äfven här kunde vänta samma resultat af en lika låg tariff.

Naturligtvis kan man i en sådan fråga som denna icke komma till full visshet, innan lagen fått någon tid verka. Man måste för närvarande stanna vid sannolikhetsberäkningar, men man har dervid sökt så vidt möjligt lägga till grund de faktiska förhållandena hos oss och hos ett folk, som med vårt står i den närmaste frändskap. Jag är öfvertygad, att Kammaren skall kunna utan synnerliga betänkligheter bifalla Kongl. Maj:ts förslag.

Herr J. Anderson i Tenhult: Jag hade icke väntat, att inom denna Kammare skulle finnas någon, som ville bibehålla vatten- och brödstraffet. Det finnes dock, såsom vi hört, en, och möjligen kan det finnas några flera; men jag hoppas att pluraliteten i denna Kammaren, lika med mig, vill antaga Utskottets föreliggande förslag, hvartill jag vill yrka bifall.

Herr Friherre Stackelberg: När jag begärde ordet, hade ännu ingen yrkat bifall till Utskottets förslag. Då nu så har skett, skulle jag kunna afstå från ordet; men då jag fått det, vill jag begagna det, likväl i största korthet.

När prygelstraffet hos oss afskaffades, hörde man också framhållas, att denna åtgärd skulle medföra stora olägenheter. Förmodligen var det sådan farhåga, som gjorde, att vi borttogo prygelstraffet först flera år efter, sedan det blifvit afskaffadt i Ryssland. Mig har det alltid förvånat, att, då man utdömde prygelstraffet — hvilket var mycket rätt gjort — man icke gjorde detsamma med vatten- och brödstraffet. Prygel skadar icke helsan, men vatten- och brödstraffet gör det.

En talare har yttrat såsom skäl för vatten- och brödstraffets bibehållande, att dess afskaffande skulle medföra stora utgifter. Ja, det tror jag också, men jag tror tillika, att de utgifterna äro väl värda att betala. Vidare har han såsom skäl anfört, att i våra

grannland vatten- och brödstraffet är bibehållet. Vore det icke väl om vi kunde föregå dem med godt exempel? Barbariska straff af barbariska seder; och att vatten- och brödstraffet är ett barbariskt straff, det veta vi alla.

Jag yrkar bifall till Utskottets förslag.

Herr Liss Ol. Larsson: Jag begärde ordet för att yrka afslag på Utskottets betänkande, men jag kan icke underlåta att, när vi nu hafva Justitieministern här, uttala några ord i denna fråga.

För min del anser jag, att filantropien gått något för långt och att fängelserna i stället för att afskräcka från brott draga folk till sig; fångarne få en sådan kost, att folk lockas dit i stället för att skrämmas derifrån. Vi hörde en granne här till venster berätta, hvilken kost som består i fängelserna. Jag tror icke att det lider något tvifvel, att icke flertalet af våra arbetare få en kost, som icke är hälften så god, som man består dessa fångar; och det är icke alldeles ovanligt på landet, att folk, som komma hem efter att hafva varit i fängelse, säga: »jag har aldrig i min tid mått så godt, ty så mycken mat och så god mat har jag aldrig fått, när jag behöfde sträfvä derför och försörja mig med ärligt arbete». Jag tror att häri ligger en stor fara och att vi gå för långt i vår ömhet mot förbrytarne. Det kan derför vara nyttigt att se till, att fängelset icke blifver ett lockbete i stället för att afskräcka folk att komma dit. De få ju der allting, de kunna önska: rågröd, smör, kött, fläsk, sill o. s. v. och jag vet icke, om icke också dryckesvaror dem tillhandahållas.

Jag har endast velat säga detta, utan att dock göra något som helst yrkande.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad samt Herr Talmannen gifvit propositioner i enlighet med de gjorda yrkandena, biföll Kammaren Utskottets hemställan.

§ 3.

Vidare föredrogos, hvart efter annat, och bifollos Lag-Utskottets nedannämnda utlåtanden:

N:o 53, i anledning af väckt motion angående åvägabringande af öfverenskommelse mellan Sverige och Norge rörande vilkoren för vinnande af hemortsrätt för ena rikets undersåtar i det andra,

N:o 54, i anledning af väckt motion om tillägg till 11 § i förordningen angående förlagsinteckning den 13 April 1883, och

N:o 55, i anledning af väckt motion angående lagbestämmelser för ordnande af rättsförhållandena mellan kommunerna och enskilde i följd af reglering af gator, torg eller andra allmänna platser i städer och köpingar m. fl. orter.

*Angående
upphäfvande
af fängelse-
straff vid
vatten och
bröd.
(Forts.)*

§ 4.

Om ändring af 13 § Riksdagsordningen. Till behandling förekom härefter Konstitutions-Utskottets Utlåtande No 10, i anledning af väckt motion om ändring af 13 § 3 mom. Riksdagsordningen.

Uti en inom Andra Kammaren väckt motion hade Herr *N. Petersson* föreslagit, att nämnda lagrum måtte erhålla följande förändrade lydelse:

»Antalet riksdagsmän i rikets samtliga städer med egen jurisdiktion bestämmes vid tredje riksdagen af hvarje valperiod för Andra Kammaren sålunda, att städernas riksdagsmän förhålla sig till landsbygdens såsom 5 till 13. Med den sålunda erhållna siffran delas städernas hela folkmängd enligt näst sista års folkmängdsuppgifter, hvarefter qvoten lägges till grund för riksdagsmännens antal i hvarje stad. De städer, som icke hafva nog stor befolkning att efter denna beräkningsgrund tillsätta en eller flere riksdagsmän, ordnas, så vidt ske kan länsvis, i särskilda kretsar, som hvardera utse en riksdagsman.»

Utskottet hemställde emellertid, att motionen icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föränleda.

Emot denna Utskottets hemställan hade reservationer anmälts dels af Herr *J. Rundbäck*, dels af Herr *W. Farup*, med hvilken instämt Herrar *Carl Johanson* och *J. Bengtsson*, samt dels af Herr *A. T. Wallenius*, med hvilken Herrar *L. Jönsson*, *Sam. Johnson* och *F. T. Borg* instämt.

Sedan Utskottets hemställan blifvit uppläst, anförde:

Herr *N. Petersson*: Då det nu lider mot riksdagens slut, är det väl icke stor förhoppning om att få något gjordt i det hänseende min motion afser, men det oaktadt ber jag Kammaren om tålmod att afhöra de få ord, jag ännar yttra i denna fråga.

Jag får då till en början säga, hvad icke för många af Kammarens ledamöter torde vara obekant, att jag nemligen en gång förut väckt en motion i ungefär samma syfte som nu, och den behandlades då af Konstitutions-Utskottet på alldeles samma sätt som den här ifrågakomma. Jag lemnade äfven i min föregående motion häntyding om att, derest Konstitutions-Utskottet endast till viss grad delade mina åsigheter, så lemnades Utskottet frihet att sjelft framställa ett annat förslag, endast det hufvudsakligast ginge i den rigtning, jag i motionen angifvit. Utskottet gick då tillväga på samma sätt som nu, i det att det tog så rundlig tid på sig, att betänkandet icke framkom förr än i Riksdagens sista timme, och hade det oaktadt icke tagit någon vidare befattning med saken. Det vill häraf synas, som om Utskottet icke vill göra något i den rigtning,

jag föreslagit. Det kan visserligen hända, att det finnes ett särskildt intresse, som vill undanskjuta frågan, men jag tror icke att man skall vinna så synnerligen mycket härpå. Jag anser nemligen denna fråga vara af den beskaffenhet, att den icke kan förfalla, utan att den nog kommer igen och då möjligen framställd i en mera allvarlig ton än den haft i mina båda motioner. Jag tror den icke alltid kan stötas tillbaka, utan att det behöfves en ändring i den rigtning, jag antydte; Utskottet har ock i sin motivering sagt, att det är möjligt, att man i detta hänseende kan få en ändring, men att den dock icke kommer att gå åt det håll, jag önskar. Jag vill då framställa den frågan, hvarföre icke Utskottet sagt, huru det vill hafva ändringen, så att man kunde få litet reda på, huru Utskottet tänkt sig saken.

Om ändring af 13 § Riksdagsordningen.
(Forts.)

Om man gifver akt på den förändring i valrätten, som egde rum vid införandet af den representationsförändring, vi nu haft i nära tjugo år, och det steg, då togs från ständsrepresentationen till den valrätt, som nu existerar, så måste man naturligtvis medgifva, att det var ett steg i rätt rigtning, ehuru det icke var fullkomligt med ens, utan måste behöfva förbättring under årens lopp. Jag tror för min del, att vi så mycket som möjligt böra söka komma till enahanda förhållande i detta afseende som i grannlandet Danmark, der samma valrätt är rådande mellan stad och land.

I Norge är förhållandet att städerna få välja riksdagsman för ett lägre antal personer, men detta beror på, att der råder enkammar-system. I många andra länder, der det finnes tvåkammar-system, är valrätten lika för städerna och landet, och man kan icke gerna försvara en annan åsigt än att så också bör vara fallet.

Då förhållandet är, att man i Danmark har sådan valrätt, tror jag icke man i längden kan motstå anspråken derpå äfven hos oss, och för min del kan jag icke inse, hvarföre folket på landsbygden i afseende på representationen skall vara sämre lottadt än städernas befolkning. Utskottet har sökt försvara den nuvarande proportionen mellan städernas och landsbygdens representationsrätt och sagt, att det är de många olika yrkena i städerna, som man ansett borde vara representerade. Ingen har tänkt förmena dem representationsrätt, men jag vill fästa uppmärksamheten på att äfven på landet finnes en mängd olika yrken, som med skäl kunna hafva enahanda anspråk. Jag ansåg verkligen, att jag begärt så litet, då jag ju icke föreslagit annat än att man skulle låta bero vid det stadgande om valrätten, vi år 1866 erhöillo, och jag får säga, att jag icke kan anse det vara skäl att göra någon ändring i Riksdagsordningen för att erhålla större antal riksdagsmän, åtminstone icke, så länge vi ega ett sådant riksdagshus som detta.

Jag vill nu icke upptaga tiden med att yttra mig vidare härom, ty en hvar, som satt sig in i frågan, torde inse det berättigade och billiga i min begäran, att man borde låta bero vid det stadgande, som vi fingo år 1866. Det är icke något annat jag i min motion begärt, och jag får säga, att åtminstone från städernas sida hade jag icke väntat mig att röna något motstånd. Ju längre man dröjer, ju större blifva anspråken på en förändring i detta hänseende.

Då jag icke vet, huru vida Första Kammaren fattat beslut i

Om ändring af 13 § Riksdagsordningen. (Fortse.)

frågan, hemställer jag endast, att Andra Kammaren måtte bifalla min motion för att visa att den delar de åsigt, jag här framhållit.

Jag anhåller således om afslag å Utskottets förslag och bifall till min motion.

Häruuti instämde Herr *J. Jonasson* i Gullaboås.

Vidare yttrade:

Herr Friherre Nordenskiöld: Närmaste anledningen till Herr Peterssons motion är det kända förhållandet, att städerna i proportion till folkmängden sända ett större antal representanter till Riksdagen än landsbygden; och å andra sidan att antalet representanter från städerna under senare åren ökats.

De anmärkningar, som Herr Nils Petersson framställt, skulle vara ganska riktiga, om personlighetsprincipen läge till grund för valrätten i vårt land. Det kommer nog den tid, då denna princip varder erkänd, och icke skall jag sörja deröfver. Men det är, såsom bekant, för närvarande icke fallet. Vid den nya representationens genomförande sökte man bestämma lagen för valrätt och valbarhet till Kamrarne så, att dervid de olika intressena, så vidt möjligt vore, skulle blifva representerade. Af sådan anledning skulle det vara skäl för den nu föreslagna förändringen endast i det fall landtmanna-intresset skulle vara allt för litet representeradt inom riksförsamlingen, men så är dock ingalunda fallet. Tvärt om hafva landtmännen nästan vid hvarje votering en afgjord öfvervigt, och jag tror således att för närvarande icke förefinnes något skäl att genom förändrade lagbestämmelser öka det inflytande, som de redan hafva. Om i en framtid det skulle inträffa, att folkökningen i städerna blefve mycket stor och gifve deras representanter en alltför stark öfvervigt i förhållande till landsbygdens, så skulle det vara tid nog att då vidtaga de förändringar, som vore af behovet påkallade. På dessa skäl har Utskottet icke velat tillstyrka Herr Nils Peterssons motion, utan hemställt om afslag å densamma, hvori äfven jag instämmer.

Herr Lasse Jönsson: Befogenheten af Friherre Nordenskiölds yttrande att landtmannapartiet vid voteringarna hade afgjord öfvervigt torde vara tvifvel underkastad, ty om någon öfvervigt förefunnits, så har denna åstadkommits genom sparsamhetspartiet, fastän detta parti origtigt fått benämningen landtmannapartiet. Gå vi till Första Kammaren, så finna vi, att största antalet ledamöter är från städerna och i Andra Kammaren har antalet af representanter från städerna växt i vida större proportion, än lagstiftarens mening var för 20 år tillbaka. Det är ganska troligt att man då icke tänkte på, att städerna skulle vinna en så hastig tillväxt. Jag säger emellertid icke detta såsom en reproche; men då den proportion, som vid lagens tillkomst fans, nu mera blifvit väsentligen rubbad, så synes det mig att en grundlagsförändring med hänsyn härtill icke skulle vara skadlig, utan tvärt om fördelaktig, enär derigenom det förhållande, som från början existerade, blefve iakttaget. Derför har

jag icke kunnat biträda Utskottets förslag, och jag är ledsen öfver att i den skrifvelse till Kongl. Maj:t angående den politiska rösträtten, som Riksdagen nyligen beslutit, jemväl nu antydda omständighet icke kom att vidröras. Detta kan naturligtvis nu mera icke hjälpas, men må hända torde Kongl. Maj:t komma att icke förty taga den frågan under ompröfning. Jag skulle därför vara tacksam, om Kammarrens ledamöter ville uttala sina åsigt i frågan, eftersom densamma nu blifvit bragt å bane, och då något annat förslag nu icke föreligger än motionärens, så vore det kanske klokast att bifalla detta. Jag kan icke i allo dela motionärens förslag så till vida som enligt detsamma ett stillastående skulle göra sig gällande, och jag för min del tror att folkmängden i allmänhet borde ligga till grund för valrätten, men som emellertid något förslag i denna syftning icke blifvit framställt, så ber jag få yrka bifall till motionärens hemställan.

*Om ändring
af 13 §
Riksdags-
ordningen.
(Forts.)*

Herr Friherre Leijonhufvud: Jag var med vid Riksdagen den tid, då det nya representationsförslaget diskuterades. Jag åhörde derunder många och långa debatter, men aldrig hörde jag uttalas den åsigten, att antalet representanter från städerna i förhållande till landsbygdens riksdagsmän skulle utgå efter en bestämd siffra, såsom t. ex. 5 till 13. Deremot antog man att modifikationer med tiden skulle blifva erforderliga i anseende till städernas hastiga tillväxt och i följd deraf äfven växande antal representanter. Detta skäl verkade för lagens antagande. Hvad åter vidkommer motionärens förutsättning, att så väl landsbygden som städerna borde i samma förhållande välja riksdagsmän efter folkmängden, så är detta en helt annan princip, om hvilken jag således för närvarande icke anser mig behöfva orda, ehuru derom kan vara åtskilligt att säga. Men motionärens åsigt er en alltjemt orubblig och fast proportion mellan städernas och landets ombud äro helt och hållet tagna ur luften, och för dem finnes icke den minsta rationella grund. Jag anhåller därför om bifall till Utskottets afstyrkande hemställan.

Herr J. Rundbäck: Jag har reserverat mig mot det beslut, hvartill Utskottet kommit, emedan jag är af den åsigten, att den af motionären äskade grundlagsändring, äfven om tidpunkten för dess genomförande ännu icke är inne, likväl förr eller senare blir oundgängligen nödvändig.

Jag har därför inom Utskottet yrkat, att folkmängdssiffran skulle vara den enda rationella grunden för bestämmande af riksdagsmännens antal, och att man således icke borde fästa sig vid vissa ställen, socknar eller städer; ty § 1 i Riksdagsordningen säger, att den svenska Riksdagen representerar det svenska folket. Med hänsyn till inträffade förändrade tidsförhållanden kunna nu gällande bestämmelser angående riksdagsmännens antal inom Andra Kammarren icke anses vara fullt rigtiga. Jag säger icke detta för att såra vare sig någon stadsrepresentant eller någon annan.

Här finnas i vårt land 29 domsagor med en folkmängd af öfver 40 å 50,000 personer, ja, en domsaga har till och med öfver 60,000

*Om ändring
af 13 §
Riksdags-
ordningen.
(Forts.)*

personer. Medeltalet af representanter, fördelade på landsbygdens befolkning, är för närvarande sådant, att det motsvarar en folkmängds-sifra af något mera än 27,000 personer, hvilka alltså ega att utse en riksdagsman. Men min ärade granne till venster har representationskyldighet för 6,600 personer. De städer han representerar ha sålunda en representationsrätt, som är fyra gånger större än den, som tillkommer den domsaga jag tillhör. Men männe förhållandena äro sådana, att de berättiga till en så stor olikhet?

Emellertid duger icke, enligt min tanke, motionärens förslag till att afhjelpa missförhållandet. Det förhåller sig nemligen så, att under 10-årsperioden 1870—1880 folkmängden på landsbygden efter nativiteten ökat sig med 486,000 personer. I verkligheten har dock den totala tillökningen endast varit 246,000 personer, således en minskning af 240,000. I städerna åter har folkmängden under samma tid ökat sig efter nativiteten med 50,000 personer, ehuru tillökningen i sjelfva verket varit 150,000 personer. Det visar således en stigning med 100,000 personer. Ännu året 1880—1881 ökades städernas folkmängd med 20,000 invånare. Detta härrör af det kända faktum, att den normala folkökningen, der den är stor och sund, ökar sig, som man säger, geometriskt, och derföre måste man kunna antaga att, om städernas befolkning ökar sig i samma proportion hädanefter som på senare åren, så skall procenttillväxten af folkökningen der stiga allt högre och högre, hvarigenom det antagande icke synes sakna grund, att det icke kan dröja synnerligen länge, inman städernas representanter, enligt nuvarande valsätt, blifva dominerande. På landsbygden åter eger det beklagliga förhållande rum, att i 22 län ingen folktillökning på senare tiden egt rum. På Gotland har folkmängden till och med nedgått med 1,17 procent, och fortgår det der på samma sätt, så skulle denna provins om 30—40 år vara alldeles folktom. Detta är i hög grad att beklaga, emedan det förnämsta och viktigaste för ett land är, att folkmängden ökas, ty det visar, att förvärfskällor finnas och ökas, så att invånarne kunna qvarstanna.

Emellertid, om motionärens förslag antages, så skulle, om man efter de gjorda beräkningarne antager att vid början af 1900-talet folkmängden på landet är 4,000,000 och i städerna 2,000,000 personer, städerna få ett mindre antal riksdagsmän efter folkmängden. Men detta vore icke heller rätt.

Men ännu värre slår det ut, om man rubbar representationsrätten, enligt motionärens förslag, men låter en annan ännu viktigare vara oförändrad; jag åsyftar förhållandet mellan Första och Andra Kammaren. Låt t. ex. folkmängden stiga till 6 millioner, något som man kan förutsätta skola ske inom 20 å 25 år. Då skulle enligt nu gällande grundlag Första Kammaren, som får välja en riksdagsman på hvarje 30,000, ega ett antal af 200 riksdagsmän, under det att, om motionärens förslag går igenom, Andra Kammaren skulle stanna i växten och således blifva mindre talrik än den Första. Men då tror jag motionären vill medgifva, att vi kommit ur askan i elden. Om jag således i viss mån delar motionärens farhåga för att riksdagsmännens antal skall blifva för stort, anser jag å andra

sidan att, om något skulle göras för att förekomma detta, måste man dervid tänka både på Första och Andra Kammaren.

Jag skulle kunna framlägga ännu flere siffror för herrarne, men siffror äro tröttande att höra och ännu svårare att komma i håg. Den af mig nu antydda grundsatsen om en reglering efter folkmängden framställdes af mig i Utskottet, men röntes der intet understöd, vid hvilket förhållande det ej var skäl för mig att framlägga något förslag i ämnet. Men det glädde mig att erfå, att en liten tid, efter det att vi i Utskottet behandlat Herr Peterssons motion, väcktes i Första Kammaren en motion icke alldeles lika med den nu förevarande, men likartad och jemväl afseende inskränkning i representanternas antal. Då denna fråga skulle remitteras till Konstitutions-Utskottet, uppträdde nuvarande riksdagsordningens författare och yttrade:

»Den nu föreliggande motionen afser att en gång för alla bestämma riksdagsmännens antal och att på samma gång sätta detta antal lägre, icke allenast än det för närvarande är, utan till och med lägre än det var vid det nya representationsskickets början. För min del anser jag att ännu icke något behof har inträdt att förminska ledamöternas antal. Det är sant, såsom motionären har påpekat, att åtskilliga olägenheter kunna vara förenade med en mycket talrik representantförsamling, men en sådan har också åtskilliga fördelar med sig. Afven om besluten icke blifva bättre, få de dock ofta en större pondus för dem, som skola lyda dem, genom mängden af personer, som fattat besluten. Emellertid är det gifvet, att med en stigande folkmängd någon begränsning förr eller senare måste göras, för att antalet icke måtte växa ut allt för stort, men, då detta skall ske, är det efter min uppfattning både enklare och rättvisare, att detta sker utan att förändra den grund, som är lagd i Riksdagsordningen, utan endast genom att sätta en högre folkmängdssiffra såsom betingande rätt att välja representant. Om t. ex. för val till Första Kammaren bestämdes, att en ledamot skulle väljas för 40,000, i stället för att nu föreskrifves 30,000 personer, och för städerna t. ex. i stället för 10,000 skulle till Andra Kam-maren väljas en för 15,000 personer, eller andra efter behofvet lämpade siffror valdes, skulle antalet lätt kunna reduceras så långt som man vill, och uppkommande missförhållanden lättare af sig sjelfva utjemnas, än det kan ske genom administrativa åtgärder, hvarigenom en större folkmängd än förut skulle passas in i en eller flera valkretsar. Jag tror, att man i England många gånger haft svårigheter i detta fall vid ändringar i valdistrikten.»

Här hafva vi efter mitt förmenande uttalat den enda rätta grundsatsen, om och när en ändring behöfves uti förevarande hänseende.

Jag får för öfrigt blott tillägga, att den ökning, som skett i landsortsrepresentanternas antal, hufvudsakligen föranledts af domsagornas delning, hvarigenom i stället för en representant man erhölet två, men att å andra sidan i stället för att vid första val-tillfället 1866 funnos 35 domsagor, som valde 2 representanter, finnas för närvarande blott 29. Och fortfar folkminskningen å landsbyg-

*Om ändring
af 13 §
Riksdags-
ordningen.
(Forts.)*

Om ändring
af 13 §
Riksdags-
ordningen.
(Forts.)

den som hittills, kommer antalet af sådana valkretsar att än ytterligare sjunka.

Dessa äro de skäl, som bestämt mig för att rösta mot motionärens förslag. Då man icke velat följa den grundsats, som uttalats af riksdagsordningens författare Friherre De Geer, tror jag ej det kan vara klokt att genom ett antagande af den nu förevarande motionen på förhand uttala, huru man vill hafva det; jag tror för min del, att vi för närvarande icke hafva annat att göra än att bifalla Utskottets förslag, hvarom jag alltså anhåller.

Herr Wallenius: Såsom det synes af Utskottets betänkande, har jag ej kunnat förena mig i det slut, hvartill Utskottet kommit, emedan jag finner det högst betänkligt att städernas representanter i denna Kammare år från år växa i förhållande till landets. Jag är visserligen med om att en viss folkmängdssiffra lägges till grund för valet af representanter så väl i städerna som på landsbygden, men endast under det vilkor, att folkmängdssiffran sättes lika för stad och land; i annat fall kan jag ej gå in derpå. Om det åter skall förhålla sig så, att städerna skola blifva något mera representerade inom Kammaren i förhållande till sin folkmängd än landsbygden, så bör detta ske efter en viss proportion mellan stad och land, såsom motionären föreslagit. Ty om man antager en bestämd folkmängdssiffra såsom grund för valen, t. ex. hälften så många för städerna som för landet, såsom nu är förhållandet, eller två tredjedelar så många för städerna som för landet, så kommer ovilkorligen i en framtid samma olägenheter, som nu äro för handen, att göra sig gällande. Det är med anledning deraf, som jag är temligen tillfredsstäld med motionärens förslag för närvarande, emedan jag tror att intet bättre kan fås, enär städerna göra anspråk på att allt starkare blifva representerade än landsbygden, och för närvarande likställighet i detta afseende ej lärer kunna genomdrivas. Jag vill emellertid fästa uppmärksamheten på att antalet af städernas representanter inom hela riksdagen, i Första och Andra kammaren, är ganska stort. I Första kammaren finnas 66 representanter från städerna och deraf 35 från Stockholm. Detta är en sak att tänka på. Det behöfves icke mycket lång tid, förrän stadsrepresentanternas antal äfven i Andra Kammaren växt så, att de tillsammans med Första Kammarens representanter skola öfverflygla Riksdagen, hvilket skulle vara mycket menligt, ty det finnes många tvisteämnen mellan stad och land, som här utkämpas och som måste lösas på ett för landet och städerna tillfredsställande sätt. innan denna öfvermakt inträder. Sedan må det vara huru som helst, då intressena äro lika. Men skulle det i en framtid gå derhän, att stadsrepresentanterna göra sin vilja i alla delar gällande, skulle sådant för landet och riket blifva högst menligt.

Med anledning af hvad jag sålunda yttrat yrkar jag bifall till motionen och afslag å Utskottets hemställan.

Härmed var öfverläggningen slutad. Herr Talmannen framställde propositioner dels på bifall till Utskottets hemställan och dels på af-

slag å densamma och bifall i stället till Herr N. Peterssons i ämnet väckta motion; och fann Herr Talmannen den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Votering blef likväl begärd, i följd hvaraf nu uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Om ändring af 13 § Riksdagsordningen.
(Forts.)

Den, som med afslag å hvad Konstitutions-Utskottet hemställt i Utlåtandet N:o 10, vill bifalla Herr Nils Peterssons i ämnet väckta motion, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej.

Vinner Nej, har Kammaren bifallit Konstitutions-Utskottets förvarande hemställan.

Omröstningen utföll med 82 Ja mot 56 Nej; och hade Kammaren alltså, med afslag å Utskottets hemställan, bifallit berörda i ämnet väckta motion.

§ 5.

Föredrogs Konstitutions-Utskottets Utlåtande N:o 11, i anledning af väckt motion om ändring i §§ 1, 6 och 13 Riksdagsordningen.

I detta Utlåtande hemställde Utskottet, att en af Herr *A. O. Wallenberg* väckt motion, i syfte att antalet ledamöter i hvardera af Riksdagens Kamrar en gång för alla bestämdes till en viss siffra, icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Såsom reservanter emot denna Utskottets hemställan hade låtit anteckna sig Herrar *J. Rundbäck*, *S. F. Norén*, *Sam. Johnson* och *J. Andersson* i Häckenäs.

Efter föredragning af ärendet anförde:

Herr *J. Rundbäck*: Jag vill endast nämna, att anledningarna, hvarför jag reserverat mig mot detta Utskottsbetänkande, äro densamma som jag redan antydtt vid behandlingen af det föregående betänkandet, och yrkar här som der bifall till Utskottets förslag.

Vidare anfördes icke. Utskottets hemställan bifölls.

§ 6.

Likaledes biföllos, efter skedd föredragning, hvart efter annat af Konstitutions-Utskottets nedannämnda Utlåtanden:

N:o 12, i anledning af väckt motion om ändring af 72 § Rege-
ringsformen;

N:o 13, i anledning af väckt motion om ändring af 71 § Riksdagsordningen och

N:o 14 i anledning af Kongl. Maj:ts proposition om ändring i 72 § Riksdagsordningen.

§ 7.

Föredrogs och bifölls Sammansatta Banko- och Lag-Utskottets Utlåtande N:o 1, i anledning af väckt motion om ändring af § 4 i lagen för Rikets Ständers Bank den 1 Mars 1830.

§ 8.

Härefter förekom till behandling samma Utskotts Utlåtande N:o 2, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t, med anhållan att oktroj hädanefter icke må lemnas enskilda sedelutgifvande banker.

Utskottet hemställde, att hvad i berörda, af Herr *J. Pettersson* i Alfvesta afgifna motion föreslagits, för närvarande icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Efter föredragning häraf anförde motionären:

Herr *J. Pettersson*: Denna min förevarande motion har, med erkännande af dess innehåll, blifvit afslagen af Kammarens Sammansatta Bank- och Lag-Utskott endast på den grund att Kongl. Maj:t nedsatt en komité för att utarbete ett lagförslag rörande bankväsendet. Detta anser jag för min del dock vara ett skäl mera, än om Kongl. Maj:t *icke* nedsatt denna komité, för att mitt yrkande genom en skrifvelse borde komma till Kongl. Maj:ts kännedom, då han kunde deraf närmare finna hvad Andra Kammarens önskan är i detta fall. Jag yrkar därför afslag å Utskottets hemställan och bifall till min motion.

Vidare anfördes ej. Kammaren biföll Utskottets hemställan.

§ 9.

Föredrogs och bifölls Lag-Utskottets Utlåtande N:o 56, i anledning af väckt motion om antagande af en lag om tillämpning å Nora—Ervalla jernväg af bestämmelserna i förordningen den 15 Oktober 1880, innefattande särskilda föreskrifter angående lagfart, in-teckning och utmätning af jernväg, så ock i fråga om förvaltning af jernväg under konkurs.

§ 10.

Vid föredragning härefter af Andra Kammarens Tredje Tillfälliga Utskotts Utlåtande, N:o 4 (i Samlingen N:o 21), med hemställan att en af Herr *M. Dahn* väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t rörande undersökning för genomgräfvning af Skanörs ljung icke måtte för genomgräfvande afvinna Riksdagens bifall, begärdes ordet af motionären *Skanörs ljung*.

Herr Dahn, som anförde: Herr Talman! Mine Herrar! Det är icke för att hålla något s. k. liktal öfver min motion, som jag begärde ordet, ty jag är fullt öfvertygad om, att densamma i sig innebär ett lifsförty som gör att, äfven om den nu afslås, den kommer igen, till dess den sak den innehåller blifver realiserad. Men det är för att före- taga, så att säga, en liten vidräkning med Utskottets motivering, som jag begärde ordet.

Utskottet söker nemligen, snart sagdt, ängsligt hopa alla möjliga och omöjliga skäl för att nedgöra motionen, men tänker icke på att detsamma derunder gör sig skyldigt till motsägelse mot sig sjelft. För att tillintetgöra eller förringa de förmåner af den ifrågasatta anläggningen, jag i min motion påpekat, går Utskottet ombord i Helsingör, passerar genom Drogden och styr derefter rakt ned på Falsterbo fyr. Men antingen måste den farkost Utskottet begagnat hafva flutit bra lätt, eller också har den styrman eller *jungman*, som man också skulle kunna kalla honom, hvilken navigerat farkosten, gjort detta på ett sådant sätt, att Utskottet under färden genom Drogden endast observerat de grund, som ligga på sidorna, men lemnat alldeles obemärkt det kalkgrund, som ligger midt i Drogden på 12 fots djup. Emellertid anländer Utskottet lyckligt och väl till vederbörligt ställe. Nästa utflykt göres för att undersöka Flintrännen å nyo från *Helsingör*. Hvarför icke lika gerna från Helsingborg? Ty den segelled Utskottet då haft att passera är också nästan linierak — och Utskottet hade då undvikit den krok som uppkommer, när man utgår från Helsingör för att passera Flintrännen. Emellertid måtte Utskottets farkost hafva intagit allt för stark barlast, ty när den kommer in i Flintrännen, stöter den öfver allt på grund, och den skicklige navigatorn råkar ut för mer än ett af sina förhatliga drifgarn. Utskottet har emellertid lyckats komma fram till norra ändan af kanalen, och der lemnar jag det, medan jag sysselsätter mig litet med Flintrännen. Om man kastar en blick på topografiska corpsens senaste karta, ser man genast att Flintrännen är mellan 3 à 4 gånger bredare än Drogden. Afståndet mellan de i Flintrännen befintliga grund är större än Drogdens smalaste del. Att Flintrännen för närvarande är något svår att passera, föranledes, dels af den ännu icke fullständiga utprickningen, dels deraf att söder ifrån kommande fartyg, som hålla kurs på Drogdens fyrskipp och som vid stark nordvestvind icke kunna passera Drogden, nödgas med sina danska lotsar, som må hända icke äro fullt kännare af farvattnet, kryssa fram under storm i ett mindre navigerad t haf. Svenska lotsar hafva naturligtvis rättighet att lotsa i Flintrännen, men danska lotskuttrar ligga merendels och passa på vid Falsterbo, och då seglarne vanligtvis taga kosan genom Drogden och således endast danskar ega rätt att långlotsa hela vägen upp till Helsingör, blir följderna den att fartygen föredraga att taga dansk lots. Hvad drifgarnsfisket beträffar, så är det ju tydligt att det icke kan försiggå i den utprickade segelleden, utan bedrifves detta innanför densamma eller vid danska sidan. Vi hafva ju för icke länge sedan hört, att danska regeringen begärt och danska riksdagen beviljat anslag till utrustande af en kanonbåt, som skulle hålla svenska fiskare borta

(Forts.)

Om skrifvelse från hvad danskarne anse för sitt farvatten. Jag vill ingalunda till Kongl. Majt rörande undersökning för genomgrävande af Skånörs ljungrån klandra danskarne därför. Tvärt om; det visar ju att dessa våra grannar förstå att tillgodose sig och sina intressen på ett sätt som vi böra taga till föredöme. — Emellertid lemnade jag Utskottet i norra ändan af kanalen att i dervarande hamn intaga proviant m. m. Utskottet tror sig icke kunna passera kanalen med mer än 4 knops fart. Utskottet lär helt säkert hafva gjort detta rön på Göta kanal, ty der får man icke gå med större fart, nota bene, så vida icke kanalens sidor äro af sten, ty då får man gå så fort man kan.

(Forts.)

Nu är emellertid förhållandet, att Göta kanal har ett djup af endast 10 fot och en bredd af 75 till 100 fot. Den af mig föreslagna kanalen skulle hafva ett djup af 21 fot och en bredd af 300 fot i botten och efter 1,5 på 100 omkring 360 fot i vattenytan. Den skulle utgöra ungefär två tredjedels mil, hvaraf $\frac{4}{5}$ blefve försedd med stenaruar (omkring tre tusen fot i Östersjön och aderton tusen fot i Höllviken). Kanalen skulle sträcka sig mellan 24 fotslinien i Kämpingebugten och 21 fotslinien i Höllviken och så nära in på Kämpingerefven att hela den djupa, från ref fria, bugten låge venster till för en seglare, som kommer genom kanalen från Öresund. I dessa $\frac{4}{5}$ af kanalen kunna ångbåtar gå med hvilken fart som helst. Hamnar, hvarest fartygen kunna fournera och kola och så vidare, har Utskottet sjelf ställt om med, så att kanalen endast behöfver begagnas för genomfart. Att man icke kan segla med mer än 4 knops fart i farvatten, der fartyg ligga och lossa och lasta, är ju klart, men der detta icke är förhållandet och der ej heller någon utsköljning kan ske, hindrar naturligtvis ingenting fartygen från att segla hastigare, ty squalpet i kanalen kan naturligtvis icke jemföras med de väldiga vågor, som ofta gå i öppna sjön. Utskottet säger att under gynsamma vindförhållanden skulle man kunna med fördel begagna sig af kanalen för segelfartyg, men ej eljest. Men just under gynsamma vindförhållanden torde fartygen kunna lika väl gå den yttre vägen, och det är just vid motvind och motström, som kanalen skulle vara af behof för segelfartygen. Härom säger Major Remmer: »Fördelarne för segelfartyg äro oberäknliga; ty det har ganska ofta händt, att en hel segelflotta af hundratals fartyg under flera veckors tid nödgats af motiga vind- och strömförhållanden ligga förankrade i Höllviken, innan inseglingen till Östersjön varit möjlig. Med hjelp af bogserare borde deremot kanalen kunna passeras på högst en timmas tid äfven om vind och ström verka hårdt emot.»

Förhållandet är för närvarande det att när, för norr ifrån kommande fartyg, vind och ström gå emot, så, för att undvika Falsterbo ref, lägga fartygen sig i Höllviken, der de komma i lä för sydostvinden och der fartygen få ligga till dess de utan risk kunna gå ut. Just dessa fartyg skulle hafva stort gagn af att kunna genom kanalen utkomma i Östersjön utan att passera Falsterbo ref. Utskottet anmärker vidare att kanalen är omgifven af för låga stränder, så att dess passerande i händelse af storm skulle vara förenad med svårigheter. Men stränderna äro dock i och för sig omkring 7 fot höga och skulle åtminstone öfver näset kunna betydligt förhöjas.

För öfrigt torde det ligga i sakens natur att några skyhöga vågor *Om skrifvelse till Kongl. Maj: rörande undersökning för genomgrävande af Skanörs ljung.* icke kunna komma att uppröras i kanalen.

Ytterligare invänder Utskottet, att när fartygen komma till södra ändan af kanalen, löpa de fara att drifva på refven i Kämpingebugten. Men dessa ref ligga på höger hand, om man seglar norrifrån; och lägges, såsom förslaget är, kanalen inom refven, så blir hela Kämpingebugten, när man, tretusen fot till sjös och på 24 fots djup, lemnar kanalen, fri från grund på venstra sidan. Och här är bugten redan två à tre gånger så bred som Drogden och vidgar sig allfjemt. (Forts.)

Men, säger man, nu mera är det icke så farligt att gå utom refven, ty fyrväsendet är mera utveckladt. Ja, men, mina herrar, Falsterbo fyr är ingen årsunge. Skälet, hvarföre icke nu för tiden så många strandningar ske, är helt enkelt det, att segelfartygen, varnade af föregående olyckor, föredraga att, vid motiga vind- och strömförhållanden, ligga still i Höllviken, tills vädret, som man säger, blir bättre. Men huruvida detta stillaliggande är i sjöfartens intresse vill jag lemna åt herrar skeppsredare att bedöma. Kunde ett segelfartyg t. ex. från Norrland göra i stället ännu en sommartur, vore väl detta en vinst värd att beakta.

Beträffande sjelfva kanalen säger man att den är omöjlig att gräfva, emedan jorden till sin beskaffenhet består af sand och bortförandet deraf blir svårt.

Detta har sig alldeles icke svårt, men inte skall man rulla upp den på rullbår utan muddra upp den och sedan försänka den på Kämpingerefven. Major Remmer föreslår också att allt, utom hvad som ligger öfver vattenytan, bör muddras upp; och vid Panama begagnar man ett slags nya jordgräfvare, som göra arbetet ofantligt billigare.

Så säger Utskottet att sandlagren utgöras af s. k. flytsand. Detta är en komplett anka. Faktum är att marken består af grofkornig kvarts blandad med kiselstenar. Vore för öfrigt sanden flytsand, så skulle de större stenar, som ligga i bugterna, snart hafva försvunnit genom sanden, men de ligga kvar sedan årtusenden. Det skulle vidare nästan varit omöjligt att här gräfva brunnar, men det låter sig också göra.

Utskottet har i sin äflan efter skäl äfven framhållit, »att då den nya kanalen kommer att afbryta landsvägsförbindelsen mellan Skanör och Falsterbo samt det öfriga Skåne, skall den ock nödga till anlitande af färja till landsväga resandes och forors transporterande tvärs öfver vattenvägen, hvilken färja (enligt Utskottets uppfattning) åter tydligen bör bekostas af kanalbyggnadens egare och sålunda ökar den årliga utgiftsstaten för den föreslagne segelleden.» Om Utskottet gjort såsom jag bedt om (neuligen tryckt Major Remmers utlåtande), hade Kamraren kunnat få reda på verkliga förhållandet. Utskottet sade emellertid att min begäran, om den efterkommes, skulle lända till motionens nackdel, hvarpå jag anmärkte att, om så vore, det ju vore skäl för Utskottet att låta trycka utlåtandet, hvarigenom det så mycket lättare skulle kunna slå i hjel motionen. Men Utskottet gjorde det icke, utan har endast lösryckt ur sitt samman-

Om skrifvelse till Kongl. Maj:t rörande undersökning för genomgräfvande af Skånens ljung. hang vissa bitar af detsamma. Major Remmer säger nemligen: »Samfärdseln med hela världen (genom kanalen) uppvägde under sådana förhållanden naturligtvis mer än mångdubbelt olägenheten af att nödgas anlita färja för landsväga resandes och forors transporterande tvärs öfver vattenvägen.»

(Forts.) Vidare säger Utskottet att det vore att befara, att i dessa hamnbassinerna kollissioner mellan de talrika fartygen ofta skulle kunna ega rum. Det förefaller mig besynnerligt att, så snart det gäller något för att förringa motionens syftemål, så får Utskottet knappast ett enda fartyg genom kanalen; men då det blir fråga om kostnaderna, då blir fartygen, som komma att passera densamma, så talrika att de komma i kollission med hvarandra. Detta synes mig icke stå i fullt sammanhang.

Derefter kommer Utskottet till frågan om lotsningen, och jag ber Kammaren om ursäkt därför att jag nödgas uppehålla mig litet dervid, men Utskottet säger helt naivt, att det *endast* vore på s. k. långlotsning som de svenska lotsarne skulle kunna förtjena något i detta fall. Jag brukar sällan begagna latin, men här kan jag icke underlåta att utropa: risum teneatis amici!

Endast långlotsning! Ja, det är som dansken säger »net opp de hele». Få våra svenska lotsar endast lotsa halfva antalet af de fartyg, som passera sundet från Helsingborg till Falsterbo, så blefve deraf sannerligen en ganska vacker inkomst. Utskottet säger vidare att den danske lotsen kommer att lotsa ända till kanalens norra mynning. Jag vill häremot anmärka att det, enligt lotsfördraget, icke är tillåtet för danska lotsar att lotsa in i svenska hamnar, således icke heller till kanalhamnarne. Ställningen före lotskriget visade för öfrigt, att danska lotsarne icke ens förmådde täfla med de svenska i själva Drogden.

Jag skall nu öfvergå till en annan sida af saken. Det gläder mig, ja, det ej mindre öfverraskar mig, att en så stor och fosterländsk tanke föresväfvat Utskottet som den på en blifvande stor stad invid kanalen.

Ja, mine herrar! här på yttersta delen af den Skandinaviska halfön, der handelsflottorna från Amerika och Vestra Europa, så att säga, korsa östersjöländerna och der följaktligen världshandeln pulserar är helt visst, om någonstädes, ett lämpligt läge för en stor handelsstad.

Köpenhamn ligger på en ö föga större än Gotland och eger således intet uppland. Staden vid kanalen skulle deremot hafva bakom sig hela den Skandinaviska halfön, och då helt naturligt rörelsen drages mot söder åt mellersta Europa, så skulle här blifva en naturlig uppsamlings- och exportplats för ofvanför liggande land. Den stund är må hända icke långt aflägsen, då Tyskland i likhet med England behöfver importera landtmannaprodukter m. m., som vårt land har att erbjuda. Då kan den motion, som af Herr Grefve Sparre blifvit väckt angående ångfärjeförbindelse med utlandet och som så väl Stats-Utskottet tillstyrkt som Riksdagen utan diskussion bifallit, få en ännu större praktisk betydelse. Stats-Utskottet säger i sin motivering att det tänkt sig en framtida förbindelse ej blott

med Danmark utan äfven öfver Seeland och Falster via Gedtserodde till Rostocks hamn Warnemünde. Kan en ångfärja gå öfver Östersjön här, så bör den äfven kunna gå emellan kanalen och Rügen, då väglängden öfver sjön endast skiljer på ungefär en timme, under det svenska banvagnslaster i senare fallet skulle slippa att begagna danska färjor och jernvägar. Jag medger att det är en tanke långt in i framtiden, men då Riksdagen accepterat den, anser jag att Riksdagen i konsekvens härmed äfven bör acceptera den, som min motion innebär. Jag har icke begärt något anslag för undersökningen, då jag har samma uppfattning som Stats-Utskottet uttalat om Grefve Sparres motion, nemligen »att Kongl. Maj:t icke lär sakna medel för sådana ändamål.»

Om skrifvelse till Kongl. Maj:t rörande undersökning för genomgräfvande af Skanörvs Ljung.
(Forts.)

Jag vill äfven påminna Kammaren om, att Gustaf Wasa icke hade befriat Sverige i och med Kristians och munkarnes fördrifvande. Först sedan han befriat sitt land från Lübecks merkantila öfvervälde, var frigörelsen fullständig. Köpenhamn är ett Lübeck, hvarunder en väsentlig del af södra Sverige i vissa fall är beroende.

Utskottet framhåller äfven att, om saken har så stor betydelse, borde orten åstadkomma undersökningen. Derpå vill jag svara: att företaget är lika litet ett lokalintresse som t. ex. Göta kanal eller Lule—Ofotens-banan kan sägas vara det. Liksom man genom den sistnämnde (i fall den kommer till stånd) skall bryta bygd i en trakt, som hittills, snart sagdt, endast till namnet tillhört fäderneslandet, så skall äfven den af mig föreslagna kanalen i sin mån bidra »att inom Sveriges gräns eröfra Finland åter». Jag hade så när glömt proviantfartyget i Flintrännan. Jag vill endast erinra om svårigheten för, ofta tungt lastade, fartyg att i öppen sjö, i synnerhet vid stark sjögång, lägga ombord med hvarandra, hvarförutom ett fartyg naturligtvis icke kan tänkas hafva till hands allt, hvad förbifarande seglare äro i behof af.

Hvad kostnaden för företaget angår, så kan jag naturligtvis lika litet yttra mig om den som Utskottet hade bort göra, då det är *just* genom undersökningen som kännedom derom skulle vinnas. Emellertid yrkar jag afslag på Utskottets förslag och bifall till min motion.

Herr Ljungman: Jag vill icke besvara Kammaren med att åhöra något långt tal, utan skall endast med några ord besvara den siste talarens anmärkningar. Ingen kan skada hans sak mer än han sjelf gjort det genom att hålla ett sådant anförande, som vi nyss fått höra, hvarigenom han till Kammarens protokoll lemnat ett yttrande, som åtminstone mångfaldiga gånger mer än Utskottets betänkande länder hans motion till men.

Utskottet har icke i sitt betänkande infört Majoren Remmers i ärendet afgifna och genom motionären Utskottet meddelade utlåtande, emedan Utskottet ansett utlåtandet vara komprometterande för dess författare. Den del af detsamma, som kunde anses vara af något värde, den har blifvit i betänkandet införd, men deremot ej de i utlåtandet förekommande nakna utropen om sakens förträfflighet, hvarmed man borde kunnat vänta att framkomma, till dess frå-

Om skrifvelse till Kongl. Maj:t rörande undersökning för genomgrävande af Skanörs ljunghan blifvit utredd och man säkert visste, hvad betydelse de kunde komma att hafva. Af en fackman bör man kunna fordra att siffror och fakta anföras ej blott lofprisande, men saken alls intet upplysande utrop. Afståndet från Malmö till Rügen skulle genom kanalen förkortas blott $3\frac{2}{3}$ minuter. Sålunda skulle ju hela vinsten vara blott en bagatell. De ångfartyg, som skulle gå genom kanalen, vill motionären låta gå derigenom med full fart. Det är emellertid icke möjligt, att fartyg kunna få gå med sådan fart genom kanaler i andra fall, än då kanalen för ögonblicket icke är besökt af några andra fartyg. I Göteborgs hamn, som dock är flera gånger bredare än motionärens föreslagna kanal, får t. ex. intet fartyg gå med större hastighet än 4 knop.

Jag hemställer då, om det skulle vara möjligt att i detta fall kunna göra ett undantag från en snart sagdt allmän regel. Ingenstädes få fartyg gå fortare, så vida icke hamnen är tom på fartyg.

För den lilla fördel, som möjligen skulle vinnas genom att bygga ifrågavarande kanal, skulle man således kasta ut flera millioner. En ingenjör har sålunda för mig uppgifvit kostnaden till 10 till 12 millioner kronor. En annan ingenjör har beräknat den till 4 till 5 millioner kronor, fast då utan våtdeckor och hamnar, hvilka naturligen betydligt öka kostnaden.

Det torde för öfrigt hafva varit på sin plats, att den ort, förslaget närmast rör, låtit utreda noggrant, hvilka fördelar denna kanal-anläggning skulle medföra, samt att man låtit sakkunnige personer i mer detaljerad form yttra sig deröfver, innan man besvärat Riksdagen; ty kan man väl med fog begära, att Riksdagen skall ingå till Kongl. Maj:t med en skrifvelse angående ett förhållande, som ännu är så outredt, och som i så öfvervägande grad är af blott lokal betydelse för en mycket liten del af landet? Inom Bohus län hafva sålunda landsting och hushållningssällskap låtit föranstalta förberedande utförliga undersökningar angående dylika större kanal-anläggningar och hvarför skulle icke äfven landsting eller hushållningssällskap i Malmöhus län kunna låta verkställa undersökning i ifrågavarande hänseende?

Då icke Riksdagens Utskott här i Sverige, i likhet med hvad i England eger rum, har rätt att resa till ort och ställe och taga reda på förhållandena, så kan man väl icke billigtvis begära, att Utskottet skall ega noggrann kännedom om alla lokala detaljer, som kunna förekomma i fråga om denna kanal.

Hvad åter vidkommer den vigt och betydelse, kanalen skulle hafva för samfärdseln sjöledes mellan Sundet och Östersjön, befinner jag mig i mycken ovisshet, om den just är det som för denna samfärdsels främjande behöfves; ty mig åtminstone hafva sakkunnige personer, med hvilka jag talat derom, sagt, att hvad som behöfdes, först och främst vore en god hamn i denna trakt, ty en tillräckligt rymlig och djup hamn nere vid Skanör skulle blifva ofantligt besökt. Utskottet har emellertid, som sagdt, icke kunnat bedöma alla dessa olika förhållanden och har för den skull nödgats yrka afslag å denna otillräckligt motiverade motion. Herr Dahn har sökt att vederlägga hvad Utskottet i sitt betänkande anför, genom att vanställa det-

samma. Detta synes mig emellertid vara ett sätt att vederlägga, som mest skadar äfven en eljest god sak.

Jag yrkar bifall till Utskottets hemställan.

Härmed var öfverläggningen slutad. Efter af Herr Talmannen gifna propositioner å de gjorda yrkandena biföll Kammarén Utskottets hemställan.

§ 11.

Till handläggning företogs vidare Andra Kammarens Andra Tillfälliga Utskotts Utlåtande N:o 10 (i samlingen N:o 22), i anledning af Friherre A. E. Nordenskiölds motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t angående villkoren för uppsättande af enskilda telefonledningar.

Angående villkoren för uppsättande af enskilda telefonledningar.

Uti berörda motion var föreslaget, att Riksdagen ville ingå till Kongl. Maj:t med anhållan, det Kongl. Maj:t måtte vidtaga sådana förändringar i förordningen den 20 April 1883, att de deri stadgade hinder, svårigheter och omgångar för anläggande af telefoner måtte så mycket som möjligt undanröjas, på det att omfattande telefonförbindelser må kunna utveckla sig till fromma för landets handel och industri; och hade med anledning häraf Utskottet hemställt, att Andra Kammarén ville för sin del besluta,

att Riksdagen skulle uti skifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, att vid pröfning jemlikt förordningen af den 20 April 1883 af ansökan om tillstånd att anlägga telefonledning Kongl. Maj:t täcktes fästa hufvudsakligt afseende på befordrandet af denna nyttiga uppfinnings utbredande på billigaste villkor.

Efter uppläsande af denna Utskottets hemställan anförde:

Herr Friherre Nordenskiöld: Jag vill till en början inskränka mig till att yrka bifall till Utskottets förslag, dock med den obetydliga redaktionsförändring, att i stället för »förordningen af den 20 April 1883» sättes »förordningen den 20 April 1883.» Denna förändring föranledes deraf, att Första Kammarén nyligen fattat beslut att godkänna ett skrifvelseförslag fullkomligt i enlighet med det nu ifrågavarande med endast det undantag, att detta lilla uttryck: »af» icke står i Första Kammarens beslut.

Herr Ljungman: Ehuru Utskottet icke obetydligt reducerat den i motionen gjorda framställningen, så innebär dock äfven Utskottets hemställan ett klander mot regeringen. Under sådana förhållanden torde det få anses hafva varit på sin plats att Utskottet ådagalagt den fulla befogenheten af detta klander, och detta så mycket hellre som Utskottet nödgats medgifva, att friheten att anlägga enskilda telefonledningar här i Sverige är större än i de öfriga europeiska

*Angående
vilkoren för
uppsättande
af enskilda
telefonled-
ningar.*

(Forts.)

länderna. Telefonledningar kunna nemligen anläggas i städerna af enskilde utan något det ringaste hinder från statens sida. Man kan der således fritt och oberoende af så väl Kongl. Maj:t som Telegrafstyrelsen anlägga telefonledningar. Äfven på landet är större frihet medgifven för telefonledningars anläggande än i andra länder.

Jag kan icke heller finna några så synnerligen starka skäl till klander därför, att ansökningar om rätt till telefonledningars upprättande afslagits, när telefonledningarne ansetts kunna blifva af ytterst menlig beskaffenhet för telegrafverket, då ett faktum är, att endast en ringa del af dylika ansökningar icke vunnit afseende.

Hvad åter vidkommer Utskottets klander i anledning af Telegrafstyrelsens förmenta ogenhet emot att träda i förbindelse med enskilda telefonledningar, kunde detta förhållande möjligen motivera en hemställan till regeringen, att bemälda styrelse måtte tillförbindas att inleda dylik förbindelse med enskilda telefonledningar, men svårigen leda till det slut, hvartill Utskottet kommit. Då nu, såsom bekant är, telefonledningar kunna anläggas på en sträcka af intill tio mils längd och vi veta huru raskt telefonväsendet utvecklas och förbättras, så kunna vi finna, att de redan nu utöfva samt hädanefter måste i allt högre grad åstadkomma en stark konkurrens med statstelegrafen. Utskottet har äfven uppfattat betydelsen af denna konkurrens, i det Utskottet säger, att denna icke kan leda till annat än att telegrafverket kan slippa undan åtskilliga förlustbringande telegraflinier. Vore konkurrensen i verkligheten icke farligare i detta afseende, då kunde Utskottet hafva rätt i sitt påstående, men enligt min tanke är det icke dessa förlustbringande linier, som telegrafverket slipper undan genom konkurrensen, utan det är just åtskilliga af de mest gifvande linierna, som förlora sin betydelse och en stor del af de inkomster, som från dem nu tillflyta telegrafverket.

Det synes mig hafva varit skäl för att Utskottet, med anledning af Herr Finansministerns yttrande vid remissen af motionen, upptagit till öfvervägande statens intressen gent emot de enskildes och, såvidt möjligt varit, sökt utreda förhållandena i detta afseende. Nu har Utskottet deremot antagit såsom ett axiom, att staten skall vika för den enskilde. För min del kan jag icke anse detta Utskottets antagande vara berättigadt. Det förefaller mig vara klart att, om Kammaren bifaller Utskottets förslag, detta i sjelfva verket skulle innebära ett löfte om att Kammaren är beredd att, när telegrafverkets inkomster nedgått till följd af konkurrensen med de enskilda telefonledningarne, tillskjuta erforderliga medel för telegrafverkets uppehållande och behöfliga utveckling medels nya liniers anläggning. Ty, såsom bekant är, finnes det endast ett fåtal telegrafstationer, som bära sig. Största delen af dem gå deremot med förlust. De mera gifvande stationerna måste bära utgifterna för de mindre gifvande, och minskas inkomsterna för de förra, så finnes ju intet håll inom telegrafverket sjelft, hvarifrån medel till fyllande af bristen kunna tagas.

De telefonledningar, hvarom nu är fråga, afse längre ledningar på landsbygden. Ty telefonanläggning inom städer och köpingar är fri, såsom jag redan nämnt, och för rätten att å enskild mark på

landsbygden anlägga telefonledning behöfves icke någon koncession. För min del vågar jag påstå, att denna fråga hufvudsakligen afser att tillgodose de förmögnares intressen, ty hufvudsakligen endast godsegare, bruksegare och handlande hafva råd till att skaffa sig telefonledningar å landsbygden. Utskottet yttrar visserligen i sitt betänkande följande:

»Ett telefönnät blir nemligen först då af något egentligt värde, då det möjliggör korrespondens emellan många delegare inom det område, som nätet lämpligen kan betjena, hvilket ock är ett vilkor för att kostnaden för hvar och en kan blifva så måttlig, att äfven den mindre näringsidkaren kan finna det med sin fördel förenligt att begagna nätet.»

Men detta yttrande afser otvifvelaktigt städerna och dem liknande tätt bebyggda platser. Den tid torde väl vara temligen långt aflägsen, då »mindre näringsidkare» på landet, såsom t. ex. en sockenskräddare eller sockenskomakare, kan hafva råd att skaffa sig telefonledning till sina kunder, så att derom kan ej nu vara något skäl att tala. För min del skulle jag därför hellre sett, att Utskottet föreslagit en hemställan till Kongl. Maj:t att icke bifalla koncessioner å telefonanläggningar, med mindre än att de bolag, åt hvilka sådana koncessioner meddelades, skulle vara skyldiga att hålla stationer öppna för allmänheten mot en viss af Kongl. Maj:t fastställd billig taxa. Men såsom Utskottets förslag nu föreligger, blir telefonanläggningen lätt ett slags monopol för den, som har råd att skaffa sig en sådan förmån. Motionärerna och Utskottet hafva, synes det mig, alldeles för ensidigt behandlat frågan och fäst sig endast vid att gynna den förmögnare näringsidkaren och tillgodose hans intressen, ehuru, märkligt nog, så väl motionärerna som Utskottet talat om den allmänna hushållningens intresse. Hade deremot afseende gjorts äfven å statens och det stora flertalets intressen och hade förslaget afsett att ingå till Kongl. Maj:t med en anhållan om en utredning af dessa intressens olika anspråk i afsigt att till samtliges båtnad ordna den nu föreliggande frågan genom en tidsenlig lagstiftning, så skulle jag velat vara med om ett dylikt förslag; men vid den ensidiga behandling, frågan nu fått, och då till på köpet Utskottets hemställan i själfva verket endast afser att åstadkomma ett klandervotum mot regeringen, som jag icke kan finna vara fullt berättigadt, måste jag yrka afslag å det framställda förslaget.

Med Herr Ljungman instämde Herrar *And. Svensson* i Lösen, *J. E. Ericsson* i Ahlberga, *Norén* och *Hæggström*.

Vidare anförde:

Herr Friherre Nordenskiöld: Till en början ber jag få nämna, att ifrågavarande motion, som väckts dels i denna Kammare, dels ock i Första Kammaren, icke afsett något som helst klander mot regeringen. Motionärerna hade för sin del funnit ganska förklarligt det sätt, hvarpå regeringen tillvägagått. Men de trodde också, att giltiga skäl förefunnos till en förändring i detta fall. Ty det har redan visat sig, att telefoninrättningen fått en stor betydelse för den allmänna rörelsen och näringarne i landet, och detta — det

Angående vilkoren för uppsättande af enskilda telefonledningar.
(Forts.)

*Angående
vilkoren för
uppsättande
af enskilda
telefonled-
ningar.*

(Forts.)

ber jag få tillägga gent emot den föregående talaren — ur synpunkten af så väl de fattiges som de förmögnes intressen. För alla industrigrenar har telefonen redan blifvit ett alldeles nödvändigt kommunikationsmedel. Dessa motioner hafva också knappast blifvit väckta, förr än jag från flera håll och till en del från obekanta personer fick mottaga bref och tacksägelser därför och med klagomål öfver de svårigheter man rönt eller väntat sig att röna i fråga om anläggning af telefonledningar. Den ifrågavarande besynnerliga förordningen af den 20 April 1883, hvarigenom Herr Statsrådet och Chefen för Kongl. Finansdepartementet blifvit på sätt och vis satt till en väg- och broöfverfogde i Sverige, har genom sin ordalydelse föranlett en mängd onödiga skrifverier och orsakat hinder vid fråga om telefonanläggningar i många fall, då skäl dertill icke förefunnits. Det är nämligen ett faktum att många ansökningar om tillstånd till anläggande af telefonförbindelser blifvit af regeringen afslagna, och jag ber att, för att visa, att dessa ansökningar gälla icke blott befordrande af de förmögna klassernas bekvämlighet, utan ett allmänt intresse, så väl för fattige som rike, så väl för land som stad, få antäna några exempel på dylika ansökningar, som afslagits. Den 6 Juli 1883 afslogs begärd telefonförbindelse emellan Alingsås och Göteborg. Man skulle dock kunna tycka att det skulle befordra industriens förkofran och derigenom bidra till ökad välstånd för hundratals personer, så fattige som rike, att en så vigtig fabriksort som Alingsås blefve förenad genom telefonförbindelse med denna stora handelsstad. Vidare har regeringen vägrat tillstånd till anläggande af telefonförbindelse emellan Upsala och Stockholm. Här gäller det visserligen icke något så stort industrielt intresse som i förra fallet, men dock ett intresse stort nog för att ej böra undertryckas. Följden af detta afslag blir sannolikt endast den, att telefonförbindelser med stor onödig kostnad komma att föras på en omväg öfver mark, som ej tillhör kronan. Vidare har vägrats tillåtelse till telefonanläggning emellan Hallsberg och Örebro. Äfven der gäller det ett stort och mäktigt allmänt intresse, som staten snarare borde befordra än förhindra. Likaså har vägrats tillstånd till telefonanläggning emellan Eskilstuna och Stockholm. I detta fall gälde frågan åter att med telefon sammanbinda en ytterst vigtig industriort med hufvudstaden. Äfvenledes afslogs en från Filipstads bergslag framställd begäran om telefonförbindelse med Långbanshyttans, Nordmarks och Persbergs gruffält med flere jernbruk der i trakten. Hvar och en, som har någon reda på affärsförhållandena i bergslagen, vet hvilka summor som genom en dylik telefonförbindelse skulle kunna inbesparas. En mängd ansökningar i detta afseende hafva sålunda blifvit afslagna, ansökningar, hvilka icke afsett att befrämja den eller den rike mannens bekvämlighet, utan att låta industriidkarne och dessas biträden få begagna sig af denna nya, märkliga uppfinning, som vetenskapen ställt till människans förfogande. Såsom skäl till alla dessa afslag har åberopats, att genom telefonförbindelsers anläggning telegrafverkets inkomster skulle minskas. När telegrafen först började begagnas, sade man äfven att postverket derigenom skulle fullkomligt ruineras, men brefskrifningen har derigenom icke minskats, och här

föreligger ett alldeles analogt fall. För min del skulle jag icke hafva något emot att staten öfvertog hela telefonväsendet, men skall detta ske, blir det nödigt att dertill bevilja anslag, och icke ett eller annat hundratusental, utan flere millioner, ty det vore i så fall orimligt att endast skänka en eller annan ort sådan förbindelse, utan telefonen måste ledas öfverallt inom landet. Det är alldeles otvifvelaktigt att inom kort telefonanläggning skall finnas i snart sagdt hvarje kommun, men då staten icke lär kunna vidkännas kostnaderna härför och då det tillika visat sig, att de enskilda telefonanläggningarna i landet utvecklat sig på ett för det allmänna synnerligen gagneligt sätt, anser jag att rätten att anlägga telefoner inom landet bör göras så fri som möjligt.

Jag yrkar bifall till Utskottets hemställan med den af mig förut angifna förändring.

Herr Herslow: Jag tror att Kammaren här ännu en gång har att tacka sitt Andra Tillfälliga Utskott för omsorgsfull utredning och en god pröfning af ett till detsamma hänvisadt förslag. Om jag emellertid kommer till en annan slutsats än den, till hvilken det tillfälliga Utskottet kommit, så ber jag att få därför angifva några få skäl.

Staten har såsom industriidkare i vårt land en ganska kinkig uppgift, en uppgift som vi derföre icke alltför mycket böra ytterligare försvåra.

Hos oss fordras oftare än i många andra land att staten skall öfvertaga industriella anläggningar, antingen derför att de äro för stora för att enskilda hos oss skola våga sig på dem, eller derföre att de äro af den art att de antagligen i början icke väl kunna bära sig. Dessa fordra vi nu att staten skall öfvertaga, göra det stora grundläggningsarbetet och bära de direkta förluster, som driften under första åren gifver. Men sedan vi väl fått staten att öfvertaga dessa affärer, så är det icke sällsynt att vi komma med fordringar på den af sådan beskaffenhet, att affären, slutligen upparbetad så att den betalar sig, på nytt göres förlustbringande. I andra land låter man antingen det enskilda initiativet sjelft taga affären om hand eller ock, om staten förmår att åtaga sig en sådan affär, tillägger man honom en relativt ganska stor makt icke blott öfver sin egen affär utan ock öfver andra med denna sammanhängande intressen och öfver enskilda, hvilka drifva likartade affärer, med ett ord, man ger staten ett monopol, så snart den ålägges att beträda industriens mark. Jag tycker att det är mycket lyckligt, att vi icke gått in på den vägen; jag tycker att vi icke skola gifva staten, såsom industriidkare något särskildt herravälde; men någon gräns för de enskildes anspråk må det dock finnas, när vi tvingat staten in i en affär som afser gagn för de enskilde. Staten får ej sättas i sämre ställning eller hänsynlösare behandlas än vi skulle tillåta oss behandla den enskilde industriidkaren. I sådana fall, der statens och andra industriidkares intressen komma i konflikt, måste äfven statens intresse konsidereras. Vi stå inför ett sådant fall — och ett kinkigt fall.

*Angående
vilkoren för
uppsättande
af enskilda
telefonled-
ningar.
(Forts.)*

*Angående
vilkoren för
uppsättande
af enskilda
telefonled-
ningar.*

(Forts.)

Staten har från början öfvertagit telegrafverket; det var minsann ingen som brydde sig om att konkurrera med honom. Denna statens industri har just börjat arbeta sig fram till att bära sig; — då komma nya upptäckter, dem vetenskapens framsteg skärka, upptäckter, hvilka det förunnas oss liksom andra nationer lyckan att kunna tillgodogöra oss. Och så upptäcktes telefonen. En härlig uppfinning! Men vi kunna ganska klart se, att den sinnrika upptäckten af telegrafens så småningom skall trängas ut och öfverflyglas af denna ännu sinnrikare upptäckten af telefonen, sedan denna en gång blifvit utbildad. Och den utbildningen kan ske snart nog. Upptäckter göras nu på månader som förut fordrade sekler, och så kan må hända inom kort hela telegrafinrättningen blifva öfverflödig. Vi kunna icke begära — och vi få icke begära, vi, som representera staten — att staten skall tilläggas monopol för det gamla gent emot dessa nya förhållanden. Tvärt om, vi måste fordra att staten följer med och tillgodogör sig de nya tillgångar som vetenskapen alstrat; men vi få icke begära att staten med uppoffring af egen fördel, utan att ega rätt att på eget område sjelf välja och taga hvad den vill, skall lemna åt en främmande konkurrent öppet spel.

Här är från statens sida icke ifrågasatt mera än att staten skall fortfarande ega rätt, att då den drifver ett företag på egen mark, insläppa konkurrerande företag. Den enskilde mannen skulle anse sig djupt kränkt i sin eganderätt, om vi pålade honom något dylikt. A. drifver en affär; i samma affärsbranche vill nu B. också anlägga en fabrik, men med förbättrade maskiner; skall A. därför, i framåtskridandets intresse, åläggas att på sin egen mark och grund emottaga Herr B:s fabrik och der låta honom med förbättrade maskiner drifva sin affär?

Jag skulle endast vilja så mycket, att staten skulle ega företrädesrätt att sjelf pröfva, huruvida den vill anlägga telefonlinier eller icke, och der den vill anlägga telefontät, der anlägga dem utan att tillåta någon konkurrens, och taga den vinst, den ersättning för arbetet, som gör att han för sina kostnader blir betäckt.

Vi hade i Malmö — jag ber om ursäkt att jag anför lokala förhållanden, men i betänkan det har gjorts detsamma — en telefonaffär, utgörande en filial af Belltelefonbolaget. Af åtskilliga skäl önskades detta förhållande ändradt. Vi beslöto då att sjelfva köpa in den, men att först göra hemställan till staten, om den icke ville göra det, och på hvarje upptänkligt sätt förberedde vi och garanterade denna affär för staten. Staten dröjde i sista sekunden; vi köpte då sjelfva, men stälde alltjemt till statens disposition att öfvertaga köpet när den ville; och efter lång betänketid öfvertog den vårt telefontät.

Vi sattes genast i telefonförbindelse med Lund; staten, d. v. s. Telegrafstyrelsen, håller nu på med att anlägga en linie till Eslöf och derifrån till Landskrona; snart äro säkerligen äfven öfriga skånska städer inne i det gemensamma telefontätet. Styrelsen har ganska beredvilligt efterkommit de fordringar, vi stälde på dess verksamhet, och gått mot de mål, vårt privata bolag afsåg att nå. Man säger att det är ett orimligt pris vi betala. Vi betala 125 kronor, men det är därför att staten fick köpa en färdig affär, Bellbolagets,

relativt dyrt; om 5 år bör detta hafva amorterats. Den i följd af den höga köpeskillingen nog höga årsafgiften vänta vi då få nedsatt till 80 kronor. Mera kan icke begäras; jag anser åtminstone att vi icke böra begära mera.

Om vi nu jemföra förhållandena i andra land, så finna vi att der staten anlagt telegrafer, der har den i regel monopol både på telegraf och telefon och det tillåtes icke någon enskild att utan statens koncession verkställa dylika anläggningar. Äfven i de land, der telefonnäten äro enskilda anläggningar, ställer sig priset ofantligt mycket högre än hos oss. I England, Schweiz, Tyskland, Frankrike varierar priset mellan 150 och 600 francs. Om jag icke misstager mig, utgör det i Paris 600 francs — jag har dock icke uppgiften senare än för 1881 — och är det lägst i Schweiz, dock icke lägre än 150 francs. Utskottet har uppställt en beräkning, som utvisar en årlig kostnad af 18 kronor — sedan man nemligen med 165 kronor betalat telefonapparaten, hvartill man då blir egare. Det synes mig nu icke ligga så synnerligt stor fördel i eganderätten till telefonapparaten, och för min del skall jag gerna afstå derifrån, endast jag allt framgent tillförsäkras nyttjanderätten dertill.

Till den årliga afgiften 18 kronor, som erlägges i Visby, få vi sålunda lägga ränta samt femårig amortering af anskaffningskostnaden och komme väl dermed upp till 50 å 60 kronor. Det är i alla fall billigt, idylliskt billigt. Men icke öfverallt i landet äro förhållandena så idylliska och så billiga, som de synas vara omkring Slite och Visby. Utskottet borde derföre, efter min åsigt, fasthållit den grundsatsen, att Kongl. Maj:t alltjemt skulle hafva rättighet att bestämma i afseende å dessa anläggningar och afgöra, i hvilken utsträckning telegrafverket borde öfvertaga telefonledningarna; att de telefonledningar, staten ej sjelf ville anlägga, borde det stå enskilda fritt att bygga; men att enskilda personer eller bolag aldrig skulle hafva rätt att med eganderätt tillträda detta slags affär, så vida icke staten förut förklarar sig icke vilja öfvertaga densamma. Hvarhelst staten vill för sin räkning öfvertaga telefonnätet, bör den framför alla hafva rätt dertill samt äfven rätt att för dess begagnande sätta hela det pris som ersätter arbete och ränta.

Jag erinrar mig, huru som vid en gammal pappersfabrik — visserligen icke urgammal, men dock en af de största i vårt land — der man vid trenne olika tillfällen insatt nya maskinsystem i de äldres ställe, men der de gamla maskinerna alltjemt stå kvar, den ena generationens upptäckt höjande sig öfver den föregående, och papperet, som tillverkades i det nyaste systemets maskiner, i långa banor passerande öfver alla de gamla. Man ville icke rifva upp sjelfva fundamenten, utan lät blott de nya maskinuppsättningarna skjuta upp öfver de gamla på samma grund. Jag föreställer mig att staten får göra på liknande sätt. Då telefonväsendet så småningom utvecklas, får staten med de nya upptäckterna spinna öfver det gamla systemet och söka taga till sig så mycket som möjligt för att följa med tiden, men bevara sig för alltför svåra förluster. Att deremot fritt låta främmande konkurrera och sätta sina pris gent emot statens

Angående
vilkoren för
uppsättande
af enskilda
telefonled-
ningar.
(Forts.)

*Angående
vilkoren för
uppstående
af enskilda
telefonled-
ningar.*

(Forts.)

samtidigt, som staten skulle tvingas att lemna dem sin egen mark gratis, det är åtminstone mera än jag för min del skulle vilja tillåta.

Det är en sanning att, då vi komma till klämman af Utskottets betänkande, finnes der ganska litet positivt uttalande. Den är vida mildare än hvad man af motiveringen skulle kunna vänta; ty jag tycker att motiveringen på ett par ställen är litet för spetsig och pointerar väl skarpt sats, som man sedermera i klämman eller konklusionen icke riktigt förs hålla på. Men äfven med den inskränkning, yrkandet i klämman fått, tycker jag att det icke är fullt berättigadt och att det lika väl kunnat vara borta. Yrkandet innehåller »att Riksdagen behagade uti skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, att, vid pröfning jemlikt förordningen af den 20 April 1883 af ansökan om tillstånd att anlägga telefonledning. Kongl. Maj:t täcktes fästa hufvudsakligt afseende på befordrandet af denna upptäcknings utbredande på billigaste vilkor». Den sakliga betydelsen af denna beskedliga anhållan framgår först af en strax förut gjord antydning, att vid en sådan pröfning hvarje bitanke på telegrafverkets ekonomi borde hållas borta, såsom varande hinderlig för utvecklandet och kompletteringen af telefonväsendet. Detta synes mig dock betänkligt nog ur finansiell synpunkt, liksom jag ock ur formell synpunkt finner betänkligt, att Riksdagen skulle ge Kongl. Maj:t en instruktion, huru han har att tolka en af honom själf utfärdad Kongl. förordning, hvars grundtanke tydligtvis förut ej varit, men nu skulle blifva den, att telegrafverket må bära sig eller icke bära sig, bäst det gitter, endast det icke står i vägen för de vetenskapliga upptäckternas tillgodogörande och de enskildes obegränsade rätt till konkurrens.

För min del tycker jag att den regering och den Finansminister, vi nu hafva, verkligen äro så liberale i sin uppfattning af statens rättigheter, att vi väl näppeligen i den vägen kunna hafva något att förebrå dem. Detta visar sig bäst af det svar, Finansministern gaf Telegrafstyrelsen, då den, i likhet med hvad som skett i andra länder, ville hafva monopol på telefonväsendet. I detta svar förklarar regeringen att för telefonanläggningar öfver enskild mark icke något hinder får läggas, men att, då en dylik anläggning skall framdragas öfver statens mark, Kongl. Maj:t förbehåller sig rätt att pröfva skälen för anläggningen.

Den rätten bör sannerligen regeringen hafva och, så länge man icke kan bevisa att pröfningsrätten blifvit illa använd — och jag trotsar den siste talaren att visa, att så hittills varit fallet — vill jag åtminstone icke vara med om att gifva Kongl. Maj:t någon »uppsträckning» för det förflutna eller någon tolkningsinstruktion för framtiden.

Jag undrar om ett enskildt bolag verkligen bör få säga till staten: »Nu skall ni medgifva oss att få på er mark uppställa eller på edra stolpar hänga upp våra bättre och nymodigare inrättningar och taga förtjensten; sitt ni kvar emellertid vid de gamla apparaterna, så länge detta låter sig göra».

Som sagdt, jag erkänner att Utskottets yrkande är ganska hofsammt, mera hofsammt i slutklämmen än i motiveringen; men då jag tror att Kammaren bör akta sig för att gifva regeringen sådana instruktioner, som, om de föranleda till något, föranleda till åtgärder, egnade att medföra förlust för statens egna verk, så anhåller jag, Herr Talman, om afslag å Utskottets hemställan.

*Angående
vilkoren för
uppsättande
af enskilda
telefonled-
ningar.
(Forts.)*

Herr Bokström: Den förste talaren, som yttrade sig i denna fråga, har i Utskottets skrivelseförslag hufvudsakligen funnit ett klandervotum emot regeringen. Jag vill deremot anmärka, att det torde hafva varit Utskottets icke allenast rättighet utan äfven pligt att med föranledande af den väckta motionen uttala sin mening i denna fråga, äfven om denna mening i någon mån skulle afvika från den som hittills omfattats af regeringen, och jag vill hoppas och förmodar, att det äfven är Riksdagens rätt och pligt att, då anledning dertill gifves, uttala sig inför regeringen om landets önsningar och behof, hvilket icke rimligen kan, lika litet som Utskottets i sak moderata och i form höfviska skrivelseförslag, som redan är af Första Kammaren godkändt, fattas så, att detsamma nödvändigtvis skulle vara tillkommet för att klandra regeringen eller för att, såsom en talare nämnde, gifva regeringen en »uppsträckning». Utskottet har icke heller klandrat telegrafverkets obenägenhet att förbinda sina stationer med de enskilda näten. Utskottet har endast konstaterat detta förhållande såsom faktum.

Hufvudtemat i den argumentation, som blifvit förd emot Utskottets betänkande, är farhågan för att den nya uppfinningen skulle komma att ruinera telegrafverket. Utskottet har emellertid ansett, att man utan ängslan skulle kunna se denna fara i hvitögat, och jag skall försöka att gifva skäl därför. En minskning i telegrafverkets bruttointkomster betyder alldeles icke, att staten i följd deraf skulle vara tvungen att genom direkta bidrag understödja telegrafverket, ty det finnes andra utvägar, som först böra tillgripas för att vinna den erforderliga jernvigten i nämnda verks stat. Utan tvifvel finnes det numera ganska många telegraflinier, hvilka aldrig skulle hafva kommit till stånd, om telefonen förut funnits till. Jag föreställer mig att sådana linier, hvilka icke äro väsentliga för telegrafverkets stambanenät, skulle kunna säljas till enskilda telefonföreningar eller, om bygden, till hvars förmån de äro upprättade, är för fattig, rent af skänka bort för att användas till telefonledningar, hvarigenom staten skulle kunna inbespara kostnaderna för dessa linters och deras stationers underhåll och skötsel. För öfrigt måtte det väl icke vara alldeles otänkbart, att man skulle kunna genom förändrade portosatser eller andra åtgärder ställa så till, att handel och näringar finge sjelf betala de telegrafledningar, staten till dess förmån upprättar och fortfarande måste underhålla. Jag anser icke heller alls orimligt, att genom en reorganisation af telegrafverket man skulle kunna åstadkomma besparingar. Det förundrar mig icke att nämnda verks styrelse ställer sin uppgift så högt, att hon som en riksolycka anser, om telegrafverket blefve inrangeradt som en byrå under postverket. Men för Riksdagen skulle det säkerligen icke

Angående
vilkoren för
uppsättande
af enskilda
telefonled-
ningar.
(Forts.)

vara afskräckande att se åtminstone ett centralt embetsverk försvinna. Hvad postverket angår, så torde vi ock böra erinra oss, att det funnits tider, då dess stat icke gått i hop, och då verket således måste uppehållas medelst förskott af statsverket, under det man afbidade att en växande trafik skulle förbättra dess ställning. Det har också visat sig att verket kunnat med egna inkomster betala dessa förskott och tillika bereda sig ytterligare tillgångar. För min del är jag lifligt öfvertygad om att, derest telefonväsendet får utveckla sig, det i handels och näringarnas tjänst skall blifva ett medel att drifva upp telegrafkorrespondensen på de *längre afstånden* och derigenom ersätta det intrång, som telegrafverket till en början får vidkännas. Men vare härmed huru som helst, är jag alldeles öfvertygad att, om vårt land, då dess hjälpkällor varit mindre utvecklade, haft råd att betala kostnaderna för telegrafverket, så skall detta land icke blifva i mindre tillfälle att uppehålla nämnda verk, om telefonen får vara med om att upphjelpa näringarna.

Vi hafva från Amerika fått lära oss, att *tid är pengar*. Jag undrar om någon kan bestrida, att telefonuppfinningen är i hög grad egnad att förverkliga denna sanning. Den besparar tid och dermed kostnader för resor, budskickningar och dagsverken, och om vi kunde räkna i hop, hvartill de kostnader uppgå, som vårt land för närvarande har att bära för sådana utgifter, som telefonen kunde inbespara, så skulle man säkerligen få fram en så stor summa, att det deficit, som man befarar komma att inträffa i telegrafverkets stat, skulle te sig som en ren obetydlighet.

Men, säger man, när Utskottet sjelf erkänner, att telefonens existensvilkor äro bättre här i landet än i andra länder, må man då icke begära mera, utan må den reda sig bäst den kan och gitter. Detta resonnement vore riktigt, om staten vore ett affärsbolag, som såge sig i sin existens hotadt af en konkurrent. Men nu är staten något annat än ett affärsbolag och är dertill alldeles icke genom telefonen hotad i sin existens. Den har ock högre och viktigare uppgifter än ett bolag att fylla, och jag tror att telefonen, tvärt emot hvad Kongl. telegrafverket anser, är egnad att tillgodose och befordra dessa uppgifter, d. v. s. verkliga *statsintressen*. Ett synnerligen viktigt statsintresse, är det, efter mitt förmenande, att näringslifvet pulserar friskt i samhällskroppen. Om så är förhållandet, skola skattebördorna blifva lätta att bära, och staten kan då blifva i tillfälle att tillgodose samhällets mångskiftande behof på alla områden. Jag undrar, om det är någon, som vill bestrida att detta är ett direkt statsintresse, och jag hemställer, om icke telefonen är ett synnerligen viktigt medel för befordrandet af näringslifvet i samhällskroppen, och om man sålunda i likhet med den förste talaren kan påstå, att telefonväsendets utbredande på billigaste vilkor endast är ett enskildt intresse. Det är, enligt min mening, allas intresse, och derigenom blir det också en allmän hushållsangelägenhet af synnerlig vikt.

Om jag toge mig för att genomgå anslagen på våra hufvudtitlar, så skulle jag utan tvifvel kunna påpeka flera, för hvilka vi skulle kunna anse oss få bättre valuta genom denna telefoninrättning, om den finge utveckla sig, än vi för närvarande hafva. Jag skall emel-

lertid inskränka mig till ett par exempel. På åttonde hufvudtiteln utbetalas rätt stora summor för helsovården i riket. Hvilket jettesteg skulle icke helsovården på landsbygden taga, om telefonväsendet vore mera utveckladt? Om kommunerna funne med sin fördel förenligt att anskaffa telefonledningar, som förbunde dem med närmaste hufvudort, och om befolkningen i provinsialläkaredistriktet sålunda finge tillfälle att per telefon meddela sig med sin provinsialläkare, huru många resor skulle icke då inbesparas, huru många människolif skulle icke då räddas, som nu i förtid gå förlorade genom det långa afståndet till provinsialläkaren, till hvilken sjukbudet ofta allt för sent hinner fram. Provinsialläkarens uppgift är nu synnerligen svår att fylla. Han kommer i många fall till sjukbädden, först då det är för sent, och måste efter ett kort besök resa igen. Kunde den sjukes anhöriga efteråt med telefon ytterligare meddela sig med honom och inhenta hans vidare föreskrifter, skulle säkerligen hans verksamhet och sålunda äfven det anslag, som Riksdagen anvisat för ändamålet, liksom ock de kostnader, som distriktet måste vidkännas för provinsialläkaren, blifva mera fruktbringande än nu är fallet.

*Angående
vilkoren för
uppsättande
af enskilda
telefonled-
ningar.
(Forts.)*

Till länsstyrelserna och landsstaten utgå å sjetta hufvudtiteln icke obetydliga belopp, och icke heller af dem tror jag att staten och allmänheten för närvarande har all valuta som kunde ernås, om telefonväsendet vore mera utveckladt, så att länsstyrelser, landtstatens tjänstemän och allmänheten kunde lättare meddela sig med hvarandra. Äfven här skulle telefonen tillgodose ett direkt statsintresse, en ökad och mera tillfredsställande rättssäkerhet.

När man ser, att svenska staten anser samfärdsmedlen vara af den vikt och betydelse, att den anslagit hundratals millioner till jernvägars byggande, lånat ut på billiga vilkor högst betydande belopp till enskilda jernvägsanläggningar, gratis upplåtit kronans jord m. m., m. m., allt för att främja *samfärdsmedlens utveckling*, så förefaller det något egendomligt att, när det så kommer ett nytt samfärdsmedel, som högst väsentligen kompletterar och förbättrar de öfriga, och hvilket icke behöfver kosta statsverket ett enda öre, staten ställer sig så fiendtligt mot detta nya samfärdsmedel, att dess ledningstrådar icke ens skulle få smyga sig utefter landsvägarne, nota bene om man misstänker att allmänheten hellre vill begagna telefonen än stats-telegrafen.

Då ångkraften uppfans, måste segelfartygen och roddbåtarna maka åt sig för ångbåtarna. Likaså fick den optiska telegrafen vika för den elektriska. Och när telefonen nu uppfunnits, kan det icke hjälpas, om den elektriska telegrafen i sin tur något får maka åt sig. Deraf följer dock alldeles icke, att telegrafen derpå skall gå under eller blifva obehöflig, lika litet som den omständigheten, att vårt land numera genomskurits af jernvägar, gjort hjuldonen obehöfliga. Snarare tror jag man skulle kunna säga, att hjuldonen äro långt talrikare nu än i den gamla goda tiden, då hvarken jernvägar eller telegrafer funnos.

Jag är den näst föregående talaren tacksam, för det han funnit Utskottets hemställan moderat, och hyser i följd häraf den förhoppning,

*Angående
vilkoren för
uppsättande
af enskilda
telefonled-
ningar.*

(Forts.)

att då denna hemställan, som dessutom redan är af Första Kammaren godkänd, ej kan anses på något sätt farlig, Kammaren måtte biträda densamma. Jag hade visserligen åtskilligt att bemöta af hvad flere talare anført, men jag fruktar, med hänsyn till den sena timmen, att redan alltför länge hafva tagit Kammarens uppmärksamhet i anspråk. Ett vill-jag dock nämna gent emot den förste talaren. Han framhöll att telefonen icke, såsom Utskottet låtit påskina, vore en sak för mindre näringsidkare, icke för »sockenskräddaren och skomakaren» utan endast för de rika. Jag ber om ursäkt, att jag vågar hysa en med honom olika åsigt i detta hänseende. Om också icke de små näringsidkarne på landet hafva råd att skaffa sig en telefon hvar, så kunna flere små näringsidkare slå sig tillsammans, eller också kan kommunen möjligen i sin helhet finna fördelaktigt att anskaffa en sådan, och om det inom kommunen finnes en telefon, så tar nog sjukbudet både från skräddaren och skomakaren sig fram på den vägen, och äfven i många andra fall kan telefonen blifva en vigtig hushållsangelägenhet för de små, som bäst behöfva spara. Det lönar sig icke att stämpla denna sak som de rikets i motsats till de fattiges, icke ens som ett stadsintresse gent emot landsbygdens. Städerna hafva i denna sak hvad de behöfva; men det har icke landsbygden, hvars behof behöfva tillgodoses, om icke de fördelar, telefonen medför, skola gå förlorade för större delen af vårt lands område.

Den nästföregående talaren tyckte, att telegrafverkets pris voro synnerligen moderata, och så kanske är förhållandet ur hans och ur skånsk synpunkt, *men det öfriga landet har icke råd att betala ett sådant pris för denna sak.* Vi måste hafva mycket billigare pris, eljest blir hela uppfinningen för landet i sin helhet såsom om den knappt finnes.

Jag vågar vördsamt, Herr Talman, anhålla om bifall till Utskottets förslag.

Häruti instämde Herr *C. A. Andersson* i Malmö.

Herr Grefve Sparre: Att döma af denna diskussion skulle man verkligen kunna föreställa sig, att detta Utskottets högst oskyldiga betänkande innefattade förskräckliga saker, »uppsträckning åt regeringen» och otillbörliga framställningar m. m. Men jag skall bedja att få uppläsa klämman i utskottsbetänkandet. Den lyder så: »att Riksdagen behagade uti skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, att vid pröfning, jemlikt förordningen af den 20 April 1883, af ansökan om tillstånd att anlägga telefonledning Kongl. Maj:t täcktes fästa hufvudsakligt afseende på befordrandet af denna nyttiga uppfinnings utbredande på billigaste vilkor».

Är icke detta oskyldigt, så vet icke jag. Man har ju icke sagt ett ord om detta monopol, som den ärade talaren på malmöbanken bestred i ord, men i själfva saken försvarade. Ty jag kunde icke fatta annat, än att hela hans anförande gick ut på att försvara statens rättighet att betrakta detta såsom monopol. Man säger emellertid i den föreslagna skrifvelsen icke ett ord om monopol och man klandrar icke den af Kongl. Maj:t utfärdade författningen, enligt hvilken den,

som vill anlägga telefonledning öfver kronans mark, skall dertill begära tillstånd. Der säges endast, i anledning af Herr Finansministerns yttrande: »att saken kunde medföra någon minskning i telegrafverkets inkomster» — att, äfven om så är förhållandet, telefonen måste anses af sådan väsentlig vikt för den allmänna rörelsen, att staten, i egenskap af egare till telegrafverket, icke bör hindra anläggning af telefoner. Och det skulle ligga något ondt i en sådan vördsam underdånig skrifvelse! Men säger man: »det är *motiven*, som äro klandervärda». Läser jag då motiven, står der följande: »Att enskilda, som för telefonanläggning vilja begagna kronan tillhörig mark, område för allmän landsväg, statens eller sådan enskild jernväg, som åtnjuter förbindelse med statens telegrafverk, derom i hvarje särskildt fall böra hos vederbörande göra ansökan, är *lika naturligt* som att telefonanläggare böra förskaffa sig enskilda fastighets-egares tillstånd till ledningens framdragande öfver deras mark.»

Således säger ju Utskottet, att det är »alldeles naturligt», att man bör göra en sådan ansökning, och uttalar i skrifvelsen endast att man borde befordra dessa anläggningar. Vilja herrarne nu verkligen att en för industrien och för lifvet i allmänhet så ofantligt viktig uppfinning skall motverkas och hindras, eller vilja vi, i motsats dertill, att den bör befordras? Ty om något annat talar icke denna skrifvelse.

En talare på dalabänken sade på förmiddagen att det åter var »de fattiga», som nu igen voro ute och åkte; de der välsignade fattige, som man alltid i diskussionen har till hands. Den här uppfinningen skulle nemligen ej för dem vara till någon nytta. Jo, det är just det den är, och jag vill i det afseendet framhålla hvad den siste talaren sade, att just i ett land, sådant som vårt, med sin stora utsträckning och sina långa distanser, är för de fattiga, som bo ute på landet, behovet af telefonen kämbart. I städerna kan man nog ändå reda sig, ehuru det äfven der måste vara af ofantligt stort intresse att kunna kommunicera sig med hvarandra billigt. Men för befolkningen på landet är detta ännu mera viktigt och det är för dess skull som detta förslag är väckt.

Jag instämmer helt och hållet med den siste talaren deri, att, om vi vid hvarje ny uppfinning skulle säga: »vi få lof att skydda den gamla», så skulle vi ej komma ur fläcken. Man må besinna att i detta ångans tidevarf alla stater gå framåt i utvecklingen af sin industri, sitt kommunikationsväsende, och att man derföre måste tillgodose de uppfinningar, civilisationens största mästerverk, hvilka så mycket som möjligt afse att befria oss från olägenheterna af tid och rum. Och det är just detta, som denna uppfinning afser. Hafva vi icke uppfört kanalerna för jernvägarne, den optiska telegrafan för den elektriska, såsom talaren mycket riktigt anmärkte? Skulle vi nu, om vi fått en bättre uppfinning, lemna denna å sido, derföre att vi hafva ett telegrafväsende? Något sådant kan jag ej tro Kammaren ville göra sig skyldig till, allra minst när en framställning i ämnet göres till regeringen i så vördsamma och försigtiga ordalag som att »Kongl. Maj:t täcktes fästa hufvudsakligt afseende på befordrandet af denna nyttiga uppfinnings utbredande på billigaste vilkor». Jag vet icke om Riks-

*Angående
vilkoren för
uppsättande
af enskilda
telefonled-
ningar.*
(Forts.)

Angående
vilkoren för
uppsättande
af enskilda
telefonled-
ningar.

(Forts.)

dagen kan hos regeringen föra ett moderatere och hyggligare språk. Och ändå skulle det vara så förskräckligt, en uppsträckning, ja, nära nog en revolutionär tendens! Jag tror för min del att regeringen skall med godhet och välvilja mottaga en sådan framställning, som ej betyder något annat än att vi anse att den enskildes rätt ej bör uppoffras för statens. Ty om vi ställa oss på det gamla österlandets ståndpunkt — den uppfattning, som egentligen tillhör Kina — att den enskilde ingenting skall göra, utan staten skall göra allting, då Gud bevarare vårt gamla Sverige.

Jag anhåller om bifall till Utskottets förslag.

Herr *Granlund* instämde med Herr Grefve Sparre.

Herr Lyth: Mine Herrar! Äfven med fara att uttala andra åsikter än de, som af min vän och länskamrat i afton så vackert framstälts, måste jag på grund af min öfvertygelse med några få ord utsäga min mening i denna fråga.

Jag vill då först nämna att, om verkligen telefonen, hvars framtid den ärade ordföranden i Utskottet så poetiskt och lofvande framställt, kunde fullt ersätta telegrafan, skulle måhända äfven jag kunna vara med om att i likhet med den siste ärade talaren stryka bort telegrafan och sätta telefonen i stället. Men detta går icke an, ty telefonen kan ej, åtminstone för närvarande, erhålla den art af legalitet, som telegrafan har, och vidare kan den ej användas på längre afstånd. Vi måste därför taga saken litet mera praktiskt, och jag vill med afseende derå meddela några upplysningar om Gotland. Huru ställer sig der frågan med telefonens och telegrafens inbördes förhållande? Såsom herrarne se af betänkandet, är telefonledning ävägabragt mellan Visby och Slite, mellan hvilka orter äfven finnes telegrafledning. Det är väl sant, att begge arbeta, men följderna af den nya telefonanläggningen har blifvit, att telegrammens antal nedsjunkit till en obetydlig bråkdel af hvad det förut varit på denna linie. Att taga bort telegrafan på Slite skall jag ej ha något emot, om blott den kunde ersättas af telefonen, och vi finge då taga den nya uppfinningen, men då detta för närvarande ej kan ske, är jag säker om att många, ifall telegrafan borttages, skulle blifva missnöjda, t. ex. de många vinddrifvarne, som i så fall ej skulle kunna meddela sig med sina aflägsna vänner, ty detta kunde de ej göra utan telegrafan. De öfriga platser på Gotland, der telegrafstationer finnas, äro Klinte, Bursvik, Rone och Fårösund. Jag är fullkomligt säker på, att förhållandet skulle blifva detsamma på alla dessa ställen och att telegrafan på intet af dem skulle kunna bära sig, om telefoner uppsattes. Telegrafstyrelsen måste då, så vida den ej finge att förfoga öfver några stora anslag till bristens betäckande, taga bort dessa telegrafer. Då återstår Visby ensamt. Men svenska staten måste i så fall hålla en telegraf ensamt i Visby med 6,000 invånare och underhålla en mycket dyr telegrafkabel öfver Östersjön? Jag fruktar att detta skulle medföra en ganska stor utgift, och jag tror därför att man, om man sålunda vill förorda att regeringen täcktes fästa »hufvudsakligt afseende på befordrandet af denna nyttiga uppfinning

på *billigaste vilkor*, man dermed, så vidt jag förstår, uttalar den åsigt, att regeringen bör utan att fästa afscende, hvad som för statens fördel kan vara bäst och gagneligast, blott bör se till att telefonanstalter bära så allmänt och så billigt som möjligt inrättas.

Man har sagt, att detta betänkande är humant och väl skrivet. Jag medgifver det; men det innehåller också en och annan mening, som just visar att Utskottets mening icke är så alldeles oskyldig, som man säger. På sid. 8 i betänkandet heter det till exempel: »Något afscende torde ock böra tillmätas allmänhetens smak för att sjelf utan något embetsverks förmynderskap få handhafva en sin egen hushållsangelägenhet, då ingens rätt derigenom trädes för nära.» Men här kan man väl anse att statens rätt trädes för nära; men det betyder väl ingenting, tycker Utskottet. Man fordrar, att staten skall hålla telegrafstationer, men genom detta förslag skulle man urständsätta staten att utan stora uppoffringar underhålla desamma. När den tiden kommer, då telefonerna kunna erätta telegrafn och staten blir befriad från det stora ansvar, som i detta hänseende nu åligger den, skall jag icke motsätta mig en sådan skrivelse, som Utskottet föreslagit; men för närvarande anser jag detta experiment kunna blifva i framtiden alltför dyrt och vådligt.

Till följd af hvad jag nu yttrat äfvensom på grund af de skäl, hvilka förut blifvit anförda af Herr Herslow, anhåller jag om afslag å Utskottets förslag.

Häruti instämde Herr *E. G. Boström*.

Herr Liss Ol. Larsson yttrade: Jag har icke funnit detta betänkande så förskräckligt eller revolutionärt, som en och annan här i Kammarerna tyckes anse det vara, utan endast något besynnerligt. Om jag ser efter hvad motionen innehåller, så finner jag att sjelfva klämman börjar med de orden: »att Riksdagen ville ingå till Kongl. Maj:t med anhållan, det Kongl. Maj:t måtte vidtaga sådana förändringar i förordningen den 20 April 1883», etc. Den börjar således med att motionären vill hafva ändring i den Kongl. förordningen af den 20 April 1883. Utskottet anser dock sådan förändring onödig, men föreslår det oaktadt att Riksdagen skall skrifva till Kongl. Maj:t och anhålla att denna af Kongl. Maj:t på administrativ väg utfärdade förordning måtte tillämpas på ett förståndigt sätt. Detta tyckes mig vara ett något ovanligt sätt att gå till väga. Man begär icke någon förändring i författningen, utan endast att Kongl. Maj:t ville tillämpa den på ett förständigare sätt än hittills. Detta förefaller mig, som sagdt, något besynnerligt. Herrarne tyckas alldeles hafva glömt bort hvad Finansministern yttrade i denna Kammar vid remissen af ifrågavarande motion. Hade herrarne haft det i minnet, så hade knappast någon diskussion om denna fråga nu behöfts, ty så vidt jag kan förstå borde den kunna vara afgjord med det yttrandet. Jag begärde ordet endast för att få läsa upp en liten del af detta yttrande, hvilket återfinnes i Kammarens protokoll för den 7 Mars, och denna del af anförandet gäller just tillämpningen af förordningen

Angående
vilkoren för
uppsattande
af enskilda
telefonled-
ningar.
(Forts.)

Angående
vilkoren för
uppsättande
af enskilda
telefonled-
ningar.

(Forts.)

af 1883. Finansministern yttrar derom följande: »Hvad härefter angår tillämpningen af den ifrågavarande författningen, förhåller sig dermed så, att i de fall, då fråga varit om att utmed allmän väg eller öfver kronans mark draga telefonledning, som skulle förbinda orter, mellan hvilka staten egde telegrafledning, så som till exempel två eller flera städer eller stad och större jernvägsstationer och då alltså ett bestämdt konkurrensförhållande skulle uppstå mellan den enskilde och statens telegrafverk, regeringen ansett sig böra vägra tillstånd till anläggningens utförande. I de många fall, då fråga åter varit om att sätta en statens telegrafstation i stad eller på landsbygden eller en jernvägsstation i förbindelse med den omkringliggande neijden, har regeringen deremot meddelat tillåtelse till utförande af anläggningen, och min tanke är, att i sådana fall telefonledningen långt ifrån att medföra något, men för telegrafverket, tvärt om befrämjar telegrafkorrespondensen.» Är detta icke en förständig tillämpning af förordningen, så vet jag sannerligen icke hvad som menas med en förständig tillämpning. Nu har visserligen Herr Grefve Sparre sagt, att det vore något riktigt kinesiskt, om vi icke aflåte den skrifvelse Utskottet här föreslagit, hvilken just afsåge att undanrödja det skrämessiga system som nu tillämpades mot anläggning af telefonledningar, och som satte oss tillbaka i fråga om jemförelse med andra land. Till svar härpå har jag endast att få uppläsa slutet af Finansministerns berörda anförande, och som lyder sålunda: »Efter den antydan om utländska förhållanden, som jag lemnat, vågar jag dessutom påstå, att *intet land* i Europa stält sig så liberalt gent mot enskilda telefonanläggningar som Sverige.» Vi lära således icke blifva några kineser i jemförelse med andra stater, äfven om vi bibehålla den tillämpning af ifrågavarande förordning, som Kongl. Maj:t funnit nyttigast. Vidare talar Herr Finansministern om kostnaden och säger, att, om telefonen kunde göra telegrafen helt och hållet umbärlig, så skulle man kunna gå in på att låta telefonväsendet fritt utveckla sig, men, säger han, »för de längre afstånden är, såsom jag redan nämnt, telegrafen alltjemt behöflig, men anlita endast för sådana, äfventyras telegrafverkets förmåga att bestå med egna tillgångar och sedermera återstår ej annat än att för detta verks uppehållande anvisa bidrag af andra statens medel.» Motionsnärrens förslag skulle således hafva till följd att staten i en snar framtid finge bereda sig på högst betydliga utgifter för uppehållande af telegrafverket, som i alla fall icke blefve öfverflödigt, äfven om telefonen användes för de kortare afstånden.

För min del tror jag, att Kammaren icke kan finna annat än att den tillämpning af ifrågavarande förordning, som, på sätt Herr Finansministern upplyst, hittills egt rum, är fullkomligt riktig och sådan att hvar och en kan vara belåten dermed. Då jag således anser den föreslagna skrifvelsen alldeles onödig, förenar jag mig med dem, som yrkat afslag å Utskottets betänkande.

I detta yttrande instämde Herrar *Lasse Jönsson, J. Andersson* i Knarrevik, *Anders Hansson, N. J. Boström, Magnusson, Joh. Jonson, Marcuson* och *Hellgrén*.

Herr Ljungman: Jag skall blott be att få nämna, att då i England var rådande ett dylikt förhållande rörande telegrafn, som motionärerna här åsyfta att åstadkomma, eller att anläggningen af densamma var fri, ledde detta till så stora olägenheter, att staten måste år 1869 med betydliga kostnader inlösa alla enskilda ledningar och förvandla telegrafn till ett regale. Min öfvertygelse är, att om man släpper lös rättigheten att anlägga telefonledningar i den omfattning här föreslagits, blifver följden den, att staten i en framtid måste med oberäkneliga kostnader lösa in dem, aldeles såsom det skett i England med telegrafn.

*Användande
vilkoren för
uppsättande
af enskilda
telefonled-
ningar.*
(Forts.)

Herr Friherre Nordenskiöld: Endast några få ord. Det har här uttalats, att mot tillämpningen af förordningen rörande anläggande af telefonledningar intet varit anmärka. Jag vill deremot konstatera, att det inom ett decennium helt säkert skall betraktas som en fullkomlig orimlighet, att staten för att skydda små telegrafstationers intressen hindrat Eskilstuna och Alingsås att förbinda sig med sina hamnstäder, grufvor och bruk i våra förnämsta bergslag, att tala med hvarandra medelst telefon. Jag skulle dessutom kunna anföra exempel på, att man redan nu ofta nog icke begär Kongl. Maj:ts tillåtelse till anläggande af telefonledningar, utan att man anlägger dem utan detta tillstånd längs landsvägarne, och jag tviflar på, att de blifva borttagna. Jag skulle äfven kunna anföra exempel på ställen, der man för det närvarande utan afsigt att rådfråga Kongl. Maj:t, förbereder dylika anläggningar i stor skala. Man har vidare anført, att anläggandet af telefon icke är så fritt i något annat europeiskt land som i Sverige. Det är visserligen på någon afprutning när, sant, men de stora europeiska länderna behöfva skatter från alla håll för att kunna underhålla sin militär, och de äro derför ytterst ängsliga att någon af de skattekällor, staten har, skall utsina, och således äfven för telefonens inflytande på telegrafinkomsterna. Men i andra länder, hvilka vi stå nära i så måtto, att vi icke behöfva underhålla ett så stort militärväsende, såsom t. ex. Amerika, der är anläggandet af telefonledningar fritt, och man är stolt öfver att på detta sätt kunna befordra landets välmåga. Det kommer en dag, då dessa anläggningar skola blifva fria äfven här, och man skall då vid nämmande af deras namn, som motsatte sig detta, undra öfver att klokt folk ännu år adertonhundra åttiofyra kunnat uttala så trångbröstad åsigt.

Herr Grefve Sparre: Jag skall be att få vitsorda hvad den siste talaren nämnde, eller att flera planer äro uppgjorda för anläggande af telefonledningar på landet, hvilka planer blott vänta på att blifva lossade från de band, som nu hämma dem. Genom dessa anläggningar skulle tvifvels utan framkallas en småningom skeende decentralisation af industrien, som just blifver en följd deraf, att möjlighet förefinnes att äfven på landsbygden bedrifva näringar, så att desamma icke fortfarande centraliseras i städerna, och denna decentralisation kan ej undgå att blifva till en verklig välsignelse för landsbygden. Ätminstone blefve förhållandet sådant inom det län,

Angående vilkoren för uppsättande af enskilda telefonledningar. jag tillhör, der industrien är spridd på landet, och hvarje steg, som kan tagas för att underlätta de svårigheter, hvarmed den har att kämpa, anser jag det vara stor synd att ej befrämja.

(Forts.) Hvad beträffar den siste talarens på gotlandsbänken yttrande, kan jag icke finna annat, än att detsamma gick ut på, att vi icke skulle anlägga telefonstationer i Sverige på det att telegrafstationen i Visby skulle få bestå. Jag har all möjlig kärlek för Gotland, men att uppoffra hela landets väl för telegrafstationen i Visby är väl hårdt. Hvad anläggandet af telegrafstationer för öfrigt angår är det mig särskildt bekant, att telegrafstyrelsen på flera ställen der sådana skolat anläggas — och jag har sjelf såsom Kongl. Maj:ts Befallningshafvande underhandlat om dessa vilkor — för anläggandet betingat vissa vilkor, såsom fastställande af huru mycket telegram, som minst komme att befordras om året med mera, så att det icke är så alldeles obetänksamt staten gått till väga vid deras anläggande. Men hufvudsaken är, att vi icke förhindra tillämpningen af nyttiga uppfinningar i denna väg, därför att staten har monopol på telegrafn.

Öfverläggningen förklarades härmed slutad. Efter upptagande af de yrkanden, som derunder förekommit, gaf Herr Talmannen, enligt dessa, propositioner dels på bifall till Utskottets hemställan, med den deri af Friherre Nordenskiöld under öfverläggningen föreslagna förändring, dels på afslag å samma hemställan; och fann Herr Talmannen den förra propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Votering blef emellertid begärd och försiggick i enlighet med följande, nu uppsatta och af Kammarerna godkända voteringsproposition:

Den, som bifaller hvad Andra Tillfälliga Utskottet hemställt i Utlåtandet N:o 10 (i samlingen N:o 22), med den förändring deri, som af Friherre Nordenskiöld under öfverläggningen i ämnet, föreslagits, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Kammarerna afslagit Utskottets förevarande hemställan.

Voteringen utvisade 33 Ja mot 92 Nej; och hade Utskottets hemställan alltså blifvit af Kammarerna afslagen.

§ 12.

Vid föredragning härefter af Första Kammarernas protokollsutdrag, N:o 169, innefattande delgifning af samma Kammarernas beslut öfver

dess Tillfälliga Utskotts Utlåtande N:o 10, i anledning af väckt fråga om framställning till Kongl. Maj:t rörande villkoren för enskilda telefonledningars uppsättande på viss mark, förklarade Andra Kammararen sig icke biträda Första Kammararens i berörda fråga fattade beslut.

§ 13.

Till bordläggning anmäldes följande inkomna ärenden:

Stats-Utskottets Memorial

N:o 62, med förslag till voteringsproposition i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut, angående inköp och ombyggnad af Sundsvall—Torpshammars jernväg, och

N:o 63, med förslag till voteringsproposition i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut angående väckt motion om skadeersättning af statsmedel till lotsen Joel Bengtsson och hans hustru Sara Maria Olsdotter samt dels till Stina Cajsa Olsdotter för nämnda båda kvinnors oförskylda häktande, samt

Bevillnings-Utskottets Memorial N:o 8, i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut i afseende å 5 punkten af Bevillnings-Utskottets Betänkande N:o 7, angående tullbevillningen.

Dessa ärenden skulle uppföras främst på föredragningslistan för morgondagens sammanträde.

§ 14.

Herr Helander erhöll på begäran ordet och yttrade: För vinnande af tid, hvarom jag förmodar att Kammararens alla ledamöter äro angelägna, tar jag mig friheten föreslå, att det på föredragningslistan för i dag sist upptagna ärende, hvilket är af beskaffenhet att böra remitteras till tillfälligt Utskott, uppföres först bland de två gånger bordlagda ärendena på föredragningslistan för morgondagens plenum.

Med bifall till den sålunda gjorda hemställen beslöt Kammararen, efter af Herr Talmannen gifven proposition, att Första Kammararens protokollsutdrag N:o 168 skulle å föredragningslistan för morgondagens sammanträde uppföras främst bland de ärenden, som blifvit andra gången bordlagda.

§ 15.

Justerades protokollsutdrag angående Kammararens i dagens sammanträde fattade beslut.

§ 16.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades Herr *P. Pehrsson* i Norrsund under sex dagar från och med morgondagen.

Härefter åtskildes Kammarens ledamöter kl. $\frac{1}{4}$ 12 e. m.

In fidem

H. A. Kolmodin.